

Byneset historielag

ÅRSHEFTE 2016

21. ÅRGANG

INNHold:

Ord fra historielagets leder	Side 3
Klipp fra Byvikens ungdomsforenings avis "Byvikingen"	Side 5
Tragedien i Moose Lake, Minnesota	Side 6
Etterlysning	Side 14
Tyskertøs og tyskerunger	Side 15
Olav Tryggvason møter Hallfred Vandrådeskald på Flakk	Side 18
Theatreth	Side 20
Historielaget på Selbureise	Side 21
For 100 år siden - Fra Johannes Utne's dagbok	Side 24
Bryllup på Byneset prestegård i 1755	Side 28
En over 100 år gammel kårkontrakt, den tids alderspensjon?	Side 31
"...Et meget slemt støkke Vey..."	Side 35
Christopher Thoresen Mules dimisjonsseddel (1805)	Side 36
Gamle håndarbeidsteknikker: Halmarbeider	Side 38
Pengeskatten på havets bunn	Side 42
Historisk vandring på Spongdal og Brå	Side 46
Besøk fra Amerika 2016	Side 47
Tuntreet på Engen	Side 55
Historielagets utgivelser	Side 60
Fasit Julequiz 2015	Side 62
Julequiz 2016	Side 63

Framsidebilde: Oluf Fallan på spark på Spongdal vinteren 1962.

Foto: Klaus Forbregd/NTNU Universitetsbiblioteket

Bidragstydere: Torger Onsøyen, Sissel Haugrønning, Elly Marri Aasegg, Lars Tore Langørgen, Tore Strøm, Inge Olav Berg, Ola Røstum, Knut Olav Aasegg, Arne Håbjørg og Lars Engen.

Utgiver: Byneset Historielag Layout: Torill Aasegg Trykk: Skipnes A/S

ORD FRA HISTORIELAGETS LEDER

TIL ALLE BYNESINGER!

Det er noe uvanlig å skrive lederen for årsheftet til Byneset Historielag allerede 24. september. Det var som regel noe som ble gjort etter mye mas fra redaksjonen i begynnelsen av november.

Men i år har vi begynt et nytt og bedre liv: Målet til styret er at heftet skal være klart for utlevering 5. november.

Vi går fra A5 format tilbake til A4, som vi også hadde de første årene fra laget ble startet i 1994 til og med 1999.

Videre blir heftet i år bare distribuert til lagets medlemmer, innen og utenfor bygda. Men heftet blir solgt til sjølkost på årets salgsmesser her på Byneset og som vanlig på COOP Rye. Vi takker for det salgsarbeidet COOP Rye gjør for oss. Prisen på heftet er ikke helt klarlagt, da vi ikke har eksakt sidetall, men går det som vi tror vil den ligge på kr. 70, tre eller flere for kr. 50 pr. stk.

Det er sikkert en skuffelse for mange at de ikke får heftet i postkassen, men vi har en formening om at svært mange gikk rett i søpla.

Når det gjelder Onsøyhåggån har det ikke blitt noen løsning. Vi har fått en del beskyldninger i media som er uriktige, men styret har valg å ikke svare på disse, da det ville bare drive konflikten videre.

I år er det sommer i Trøndelag i siste halvdel av september med temperaturer rundt 20 grader. Mye korn står fremdeles på rot, noe som skyldes lite vind. Og sommeren har vært noe som forventet, vi er ikke for godt vant og tar det vi får. For oss som liker skigåing og vinter, skal vi heller ikke klage. Det var rikelig med anledning til en skitur i Marka.

Ellers går livet sin vante gang: På Spongdal skole, i aulaen, spiller de på sitt nye flygel. Byneset Bondelag planlegger sin 100-årsmarkering, og håper at det fortsatt vil finnes bønder på Byneset om nye 100 år.

Men det var et arrangement som imponerte meg som leder av Historielaget:

«Og det skjedde i de dage - - - på Byneset». Dette var en forestilling 17. mars på Rye skole, laget av elever fra trinn 5 – 7.

De tok for seg litt av historien på Byneset, en skolehverdag i gamle dager, og en sketsj fra en hendelse beskrevet i en av våre bygdebøker kalt «Dansen på Brå».

Videre hadde de en utstilling av gamle ting fra loftet på Rye skole, noe som minte om vår quiz.

Et fint tiltak av elever og lærere ved Rye skole som hadde lagt ned mye tid og arbeid i dette!

For Byneset Historielag tok året 2016 fatt før årsmøtet.

Etter mange positive tilbakemeldinger om spelet «Husmannsdrømmen», inviterte vi til

åpent møte på Spongdal skole 15.02.16 med spørsmålet: «Husmannsdrømmen – veien videre».

Informasjon om drift av teaterlag fikk vi av to som begge hadde erfaringer fra utviklingen og oppsetningen av «Elden» på Røros». Det var produksjonsleder Stig Arvid Leinum og frivillig på scenen, Ann Randi Røstum.

Dessverre så ingen seg i stand til å ta over konseptet. Men vi har forståelse for at også «De Unges Håp» vegret seg. Det ideelle hadde nok vært oppstart av et eget revy-/teaterlag.

Årsmøtet var mandag 7. mars i Rye samfunnshus.

Akevitt-viter Steinar Bjerkestrand som til daglig er direktør for Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider kåserte om «Akevittens historie». Og om hvordan enkeltpersoner både innen kirken og blant Trondheims borgere har hatt avgjørende betydning for akevitten, og da kanskje særlig Linjeakevitten som er blitt henimot norsk Nasjonaldrikk.

Kaffepause og årsmøtesaker.

Og ikke å forglemme løsning på julenøttene. En stor takk til lagets svar på Viggo Valle, Ole Arnfinn By.

Vårmøtet var også på mandag. Denne gang 11. april og på vanlig sted.

”Alf Prøysen – mennesket og dikteren” var tittelen Inge Haukvik hadde på sitt kåseri. Han har Norges største Prøysen-samling, og kom med smakebiter fra Alf Prøysens tekster, både prosa og vers.

Nok et interessant kåseri, og Prøysen-

bøkene han hadde med og solgte for 50 eller 100 kroner, var det mange som sikret seg.

Under kaffepausen var det Quiz på gamle gjenstander som styret hadde tatt med. Størst munterhet skapte vel noen gjenstander der også eieren måtte bite i graset. Men det kom mange gode forslag!

Til slutt skulle vi vise DVD-en fra Amerikaturen i 2015. Det gikk bra en stakket stund, men så var filmkvelden over! Etter denne fadesen har Byneset Historielag investert i nytt både lyd og framviserutstyr. Nå er det bare det store lerretet som tilhører Sivildforsvaret.

Bussturen til Selbu med besøk på Granby gård og Radio-/Tv-museet 28. mai har egen omtale i heftet.

Søndag 28. august møttes om lag 35 av oss på «Martinplassen» i Martin Haugens veg på Klefstadhaug. Vi gikk en runde opp til Marenstu, og tok for oss husmannsplassene som i sin tid lå under Haugen, Overby og Onsøyen. Vi endte opp på Hauatrøa, på Klefstadhaugen Skotthyllklubbs nye bane. Der fikk vi en kort innføring i «Løftkallens liv og skjebne», før Bjørn Haug ga oss en grundig historikk om skotthyllklubbens historie. I det gode været tok vi nista vår der før vi dro heim.

På tapetet videre i høst står Historisk vandring på Spongdal og Brå søndag 2. oktober med Knut Olav Aasegg.

Og høstmøtet mandag 7. november kl. 19 i Rye samfunnshus med temaet «Øl og ølbrygging».

Og så kommer Stadsbygd Mandssanger-

forening som mange har ventet på!

Styret vil rette en takk til alle medlemmer og andre interesserte for all hjelp og støtte i historielagets virksomhet. Vi beklager konto-feilen i årsheftet for 2015, noe som førte til merarbeid og frustrasjon både for medlemmer og oss.

Styret er glad for oppslutningen på våre arrangementer, og ønsker gjerne tips om aktuelle arbeidsoppgaver. Og det er lov å

komme med forslag på leder og styre-medlemmer både til valgkomiteen og til oss. Det er ikke fritt for at det begynner å gro mose på enkelte i styret.

Torger Onsøyen

KLIPP FRA BYVIKENS UNDGOMSFORENING AVIS ”BYVIKINGEN” SØNDAG 13. JANUAR 1895

EN KOPPING

Jeg sat i min varme ovnskrog og spillede på min luth, mens jeg nogle akkorder på den slog, så jeg af vinduet ut, da kommer en mand over stien hit. Jeg kjente han på hans gang, han ha det vistnok travelt om tid thi hans skritt de være så lang.

Så kommer han ind og hilser goddag og ønsker tillykke med året, han hiver ifra sig sit hodeplag og stryker sig henover håret. No fek vida en snødyndt ijen, de er saapas de er føre, han gjek metpaa læg henover stien edag e folk at aa kjøre.

At bønnern e ut aa kjøre edag, de kan æg saa inderle sjønne, ta sveipa aa sæt sæ paa

hondsvaatta eslag, som itk lathonj formytjy ska rønna.

Men du ha vel vere e roleheit læl. Ja æ ha da haft en bølge, aaja, de e nok læl taa dem som fær kvar kvæld, uti veiaam ejuln aa jær fjølde. No kan itje ongdommen vaarra heim, de æ itj som før etia, da han mæ litevæt stem på dem de vart retele gæli seda di fek ongdomsforenigja deer istand, no samles en niti e skokja, aa kaste snøbal på bodsbergmænd før dem vinj aa faa paa sæ brokja.

Du va væl testes duålæl, du va væl paa ongdomsføre som hildtes på bya e juln en kvæld, slikt tøv skal diit støtte.

TRAGEDIEN I MOOSE LAKE, MINNESOTA

AV ELLY MARRI AASEGG

Mange som utvandret fra Norge, og Byneset, slo seg ned i Minnesota. Der fikk de kjøpe land, bli farmere, og skape en framtid for seg og familiene sine. Blant disse var Knut Gaustad, sønn av Lars Knudsen Gaustad og kone Gurine Olsdatter Høyem fra Gaustadgjerdet.

Knut (f. 1864) emigrerte som 20-åring (i 1884) til Ashland i Wisconsin, der han arbeidet som snekker ved gruvene i Nord-Wisconsin. Han giftet seg med Anna Kristine Nelson (f. 1867) i 1889, og de fikk to barn mens de bodde i Ashland: Gertrude og Leonard. Tidlig på 1900-tallet flyttet han med familien fra Ashland til Moose Lake i Minnesota, og fikk etter noen år kjøpt sin egen farm i West Side. Dette jordbruksområdet ligger vest for byen og innsjøen Moose Lake, mellom denne og elven Kettle River. Rett gjennom dette området øst for elva, gikk jernbanen.

Fellesskapet med andre nybyggere ga trygghet i det daglige liv, der svært mye var nytt og ukjent. Samholdet i slike greder var nok en styrke, ikke minst for kvinner og barn. Men én ting kunne ikke fellesskapet hindre: De store gress- og skogbrannene, «præriebrannene», som herjet nesten hver høst. September og første del av oktober var ofte svært tørre og varme måneder, og det var i denne tiden disse brannene oppsto.

PRÆRIEBRANNER

- EN AV NYBYGGERNES STORE SVØPER

Området mellom Minneapolis og Duluth i Minnesota var ofte herjet av store gress- og skogbranner, «præriebranner». Derfor var det vanlig at de tidlig på høsten pløyde noen fårer rundt farmene slik at branner ikke skulle spre seg. Mange mindre branner ble stoppet av dette. Men oppsto en større brann, kombinert med sterk vind, hjalp ikke noe. Da kunne det stå om livet.

KATASTROFEBRANNENE I 1918.

Det er skrevet om to bønder som sanket ved og kvist ved et jernbanespor ved byen Cloquet, noen mil nord for Moose Lake, den 10. oktober, at de oppdaget røyk og ild etter at et tog hadde passert. Alle forsøk på å slukke var forgjeves. Cloquet var en by med ca 12000 innbyggere den gang. Cloquet ble helt utslettet i brannen, bare fem sagbruk sto igjen. Men alle innbyggerne klarte å komme seg unna.

Disse brannene inntraff etter langvarig tørke, og sommeren 1918 hadde vært uvanlig varm og med svært lite nedbør. Det kunne ha ulmet i små branner i dagevis før katastrofen slo til. Kom det så sterk vind blusset disse brannene opp igjen.

Det startet allerede 4. oktober med enkelte små branner i området som de mente de kunne slukke etter hvert, men denne lørdagen den 12. oktober utviklet dette seg til en katastrofe.

TRAGEDIEN 12. OKTOBER.

Den mest dødbringende brannen oppsto lørdag 12. oktober ved Moose Lake, altså noen mil sør for Cloquet. Denne lørdagen startet flere branner litt nordvest for bosetningen i West Side. Som ofte før skal også denne brannen skal ha vært forårsaket av gnister fra tog, og da det blåste opp med en kraftig vind fra nordøst spredte ilden seg fort. Branner utviklet seg på flere kanter, og la bosetninger og landsbyer øde på sin veg. Dette gjorde slukkingsarbeidet svært vanskelig. Etter hvert som brannene spredte seg og ble mer og mer intense, økte også vinden i styrke. Slike «ildstormer» kunne nå opp til både storm og orkans styrke på det verste.

Brannene, som etter hvert samlet seg som én stor brann, omringet området ved West Side og Moose Lake. Mange av innbyggerne hadde ingen mulighet til å flykte unna.

Ragnhild og Sivert . Fotoeier: John E. Gaustad

Clara. Fotoeier: John E. Gaustad

Mange søkte å komme seg i sikkerhet i potetkjellere. Et sted hadde 17 mennesker søkt tilflukt i samme potetkjeller. Alle omkom i den sterke heten.

Knut Gaustad og kona Anna som da var henholdsvis 53 og 51 år, sønnen Sivert på 14 år og de to døtrene Ragnhild på 18 år og Clara på 32 år, var alle hjemme denne fryktelige lørdagen da den kraftige prærie-brannen omringet farmen og grenda, og utslettet alt. Clara var lærer på skolen i West Side der de to yngre søsknene var elever. De to eldste barna var flyttet ut og unngikk derfor tragedien. Knut Gaustad og familien hadde bare en brønn å søke tilflukt i. Der unngikk de flammene, men de ble kvalt på grunn av surstoffmangel. Den voldsomme brannen sugde til seg alt surstoffet da den brølte forbi. En ung kvinne fra en av nabogårdene, Agnes Eckman Peterson, hadde søkt tilflukt i samme brønn og omkom sammen med familien Gaustad. Agnes var gravid med sitt første barn. Hennes mann var ute på brannsløkking slik som så mange fra området var, og Agnes torde ikke være hjemme alene. Derfor gikk hun over til nabogården, til familien Gaustad for å søke ly. Hvilken angst og fortvilelse de følte da de oppdaget mangelen på surstoff der nede i brønnen kan vi vanskelig forstå.

I hele grenda sto bare ett hus igjen etter brannen. Det var skolen. Her samlet de som overlevde brannkatastrofen seg utover natta da ilden etter hvert døde ut, og den kalde vinden tiltok. Da dagslyset kom så de det forferdelige resultatet av kvelden og nattas brann. Hester og kyr som hadde overlevd selve brannen måtte avlives på grunn av store brannskader. Husene var

Felles minnestein over de omkomne

Foto: privat.

borte, og med dem mat og klær.

I området nærmest innsjøen reddet mange innbyggere seg ved å bruke biler og all

tilgjengelig transport for å kjøre rett ut i sjøen og bli der. Men i den tette røyken som oppsto kjørte mange av vegen og omkom, dels som offer for trafikkulykker, og dels fordi brannen innhentet dem.

Den 15. oktober skriver avisa «The Duluth News Tribune» at det allerede var funnet 569 døde mennesker. Dette tallet ble etter hvert noe høyere.

Familien Gaustad ble funnet etter noen dager da lukt fra brønnen avslørte hvor likene lå.

Den største naturkatastrofen i Minnesotas historie med nesten 600 døde, 1500 mål ødelagte skog- og landområder, ødelagte byer og tettsteder, nedbrente hus og farmer, og et ukjent antall drepte husdyr, alt var over på 15 timer fra start til slutt.

Etter brannen ble Gaustad-farmen solgt. En

annen farmer fortsatte å dyrke jorda. Hvor lang tid det tok før området rundt Moose Lake kom seg på fote igjen, vet vi ikke. Men med hjelp fra Røde Kors og staten Minnesota bygde de smått om senn samfunnet opp igjen. De to eldste barna i Gaustadfamilien, Gertrude og Leonard, vendte aldri tilbake til West Side ved Moose Lake for å bosette seg der.

Knut og Annas datter Gertrude, født 30. mars 1890, og sønnen Leonard, født 17. mai 1892, bodde ikke på farmen ved Moose Lake denne skjebnetunge dagen.

Gertrude arbeidet i Duluth, og var gift med George Kuehl. Den 14. oktober mottok hun et telegram fra en venn i Moose Lake. Der fikk hun vite om katastrofebrannen, og at hele familien hennes var borte. Hun og mannen tok snarest toget til Moose Lake, og fikk bekreftet at tragedien hadde rammet familien.

Leonard tjenestegjorde i den amerikanske hæren under 1. verdenskrig, og var stasjonert i Tyskland. Allerede 19. oktober sendte Gertrude ham et brev der hun fortalte hva som hadde skjedd med familien. Dette brevet nådde fram til Leonard først 28. februar 1919. Han hadde imidlertid leste om brannen i en avis som noen hadde kastet fra seg på jernbanen, og det hadde gått rykter om en katastrofe i hjemtraktene hans. I brevet fra Gertrude fikk han da høre sannheten om katastrofen som hadde rammet dem. Allerede 2. mars sendte han svarbrev til Gertrude der han ga uttrykk for sin sorg over tapet av familien. Han var også bekymret over hvordan fremtiden skulle bli med hensyn til gården.

Leonard satte straks i gang en prosess for å

bli dimittert fra hæren da han fikk vite om tragedien som hadde rammet dem, men først den 17. mai 1919 kom han hjem til USA og møtte Gertrud. Første verdenskrig pågikk fortsatt da tragedien rammet Moose Lake. Fredspapirene ble undertegnet 11. november 1918, men kommunikasjon mellom land og kontinenter var vanskelig.

Gertrude og George fikk to barn; Herman f. 20.08.1917, og Robert f. 1922. De bodde en tid i Wisconsin der George kom fra, men flyttet senere tilbake til Duluth. Der jobbet Gertrude i en butikk som solgte hatter. Hun døde 2. mai 1975 i Duluth, og er gravlagt sammen med sin mann George, som døde i 1963, og sønnen Herman som døde i 1989. Herman var barnløs.

*Olav Jørund Brå ved vindmøllen over brønnen.
Foto: Olav Jørund Brå*

Gail og John Eldon Gaustad. Foto: privat.

Den yngste sønnen, Robert, falt i Europa under 2. verdenskrig.

Leonard, som var Knut og Annas eldste sønn, ble født 17. mai 1892. Han giftet seg med Anne Hewett i 1917, og de fikk fem barn: Herbert f. 1918, Sivert f. 1921, Ethel f. 1922, Rickard f. 1927 og John f. 1938. Herbert og John har flere ganger vært på besøk hos slektningene sine på Byneset. Herbert døde i oktober 2005, mens John planlegger ny tur til Byneset.

Etter krigen arbeidet Leonard for Soudan jerngruver, nær Tower i Minnesota, der han førte timelistene som gruvearbeiderne skulle få betaling etter. Senere flyttet familien til Duluth, og etter hvert til Minneapolis. Der arbeidet han som revisor for staten Minnesotas skatteinnkrevingens departement.

Leonard døde 18. januar 1967 og er gravlagt på Ft. Snelling National Cemetery i Minneapolis.

I 2012 reiste Olav Jørund Brå fra Gaustadgjerdet til Moose Lake for å

Bilde av minneplata. Tallene i de runde feltene er henvisninger til de enkelte graver.
Foto: Olav Jørund Brå

prøve å finne gravene til Knut Gaustad og hans familie som omkom så tragisk. Sammen med John E. Gaustad, yngste sønn av Leonard og Anna, fant de alle gravene. Alle var gravlagte i separate graver, men Olav Jørund og John fikk ordnet med en gravstein til minne om familien Gaustad som omkom 12. oktober 1918.

De besøkte også den gården som Knut

Gaustad eide. Brønnen der alle omkom er fylt igjen, men det er satt opp en vindmølle på stedet der brønnen lå

Takk til Olav Jørund Brå for god hjelp med å skaffe bilder og opplysninger til denne artikkelen. Spesiell takk til John Gaustad, sønn av Leonard og Anne, (barnebarn av Knut og Anna som omkom i brannen) for all hjelp med supplerende opplysninger, bilder og fakta.

EN SOM OVERLEVDE TRAGEDIEN VED MOOSE LAKE, HILDA CARLSON WOLD, MINNES SOM 67-ÅRING DENNE FORFERDELIGE BRANNEN. HUN VAR DEN GANG 14 ÅR.

Hilda Carlson Wolds minner fra 12. oktober 1918:

Dagen startet som en vanlig hyggelig lørdag. Det var skolefri, og jeg deltok i vanlige gjøremål hjemme på gården. Jeg husker at mor hermetiserte pærer på kjøkkenet.

Ut over dagen ble luften fylt med litt røyk, uten at vi la særlig vekt på det. Selv ikke da vi hørte at de folkene som jobbet på veggen, slik som min bror Walfred, (vegen som nå er Highway 73) ble beordret til Kettle River for å bekjempe en brann.

Omkring klokken fire på ettermiddagen ble far urolig for hestene til Walfred. Jeg ble med far ut for å lete, og fant at de sto inne i låven! Vi møtte mange folk ute, og vi visste ikke da at dette var siste gang vi så mange av dem i live.

Da vi kom hjem la vi merke til at sola var så rød. Ingen hadde sett noe lignende. Selv om lufta tyknet til mer og mer av røyk var vi foreløpig ikke bekymret. Mor drev fremdeles på med pærene samtidig som hun laget kveldsmat. Walfred kom hjem ved sekstiden, og da fikk vi høre nytt om brannene. Det beroliget oss at det bare brant på den andre siden av elva, Kettle River. Vi spiste kveldsmat i fred og ro. Men mens vi spiste begynte alarmtelefonen å kime: «Hold dere klare for uttrykning til brannbekjemping.» Men hverken far eller Walfred ble utkalt.

Da vi gikk ut etter å ha spist så vi at røyken hadde blitt tettere, og det holdt på å blåse opp. Nå var jeg blitt litt redd. Plutselig blåste taket av vedskuret vårt, og mor og jeg ble beordret ned i kjelleren. Dette var i sjutida på kvelden. Jeg nappet med meg en gammel vinterjakke etter søster mi, for jeg visste det var kaldt i kjelleren. Mor og jeg sto nær trappa opp til stua, og plutselig hørte vi rop: «Nå er brannen på denne siden av elva! Den er på den andre siden av jernbanelinjen!» Vi sprang opp fra kjelleren og så at ilden spredte seg i granskogen nordom gården vår. Ilden liksom hoppet fra tre til tre, og det gikk fort! Det var fryktelig skummelt, men fascinerende på samme tid. Plutselig landet deler av et brennende tre på gårdsplassen vår. Da ble jeg for alvor redd!

Far løp til låven for å få ut hestene. Døra til hønsehuset sto åpen, og mor ropte at han måtte lukke døra så ikke hønene blåste vekk! Far strevde med å få ut hestene, men da så vi at det brant voldsomt inne i låven! Ilden rant liksom gjennom låven som en elv av ild! Far fikk ikke ut hestene. Ilden hadde allerede kommet mellom dem og friheten. Nå tok redselen meg! Ville jeg dø nå?

Vi la på sprang nedover mot beitemarkene, men luften ble fort så fylt med tykk røyk at vi ikke fikk puste. Vi kom ikke så langt fra gården. Vi måtte bare legge oss ned på bakken å prøve å finne luft å puste i, helt nede mellom grus og jord. Men det ble snart for varmt å ligge der. Låven vår med alt høyet brant med en intens varme. Vi måtte videre! Vi kunne ikke gå, vi måtte åle oss fram med ansiktet ned i grus og jord. Hvor lenge eller langt vi ålet oss fram på denne måten vet jeg ikke, men endelig ble det ikke så brennende varmt. Vi ble bare liggende helt utmattet å puste. Jeg snudde aldri på hodet for å se meg tilbake, men far sa at huset vårt sto fremdeles. Øyeblikket etter at han hadde sagt dette så han at også huset sto i brann.

Vi lå slik med ansiktene ned mot jorda lenge. Walfred hadde klokke, og han sa den viste åtte da vi endelig turte å reise oss opp. Vi gikk forsiktig videre nedover beitemarken, og nådde en liten dam der dyra brukte å drikke. Der var det fortsatt vann, og vi satte oss ned med føttene i vannet. Det blåste fortsatt sterkt, og røyken var fremdeles tykk. Noe bra sted å være var det ikke der ved dammen, men vi så ingen annen utveg. Vi trykket oss sammen alle fire, og med mor sitt sjal over oss klarte vi

å puste. Vi satt der lenge. Det ble mørkt. Vi lurte på om sauefjøset hadde berget. Det skulle ligge ikke langt fra der vi satt. Walfred gikk for å se, men da han kom tilbake kunne han fortelle at sauefjøset var borte.

Etter en lang tid forsvant røyken så pass at vi dristet oss til å forlate dammen og gå en runde for å se oss omkring. Det var branner over alt, i skogen og i husene. Men det brant mye roligere etter hvert som husene brant ned og ilden ikke fikk mer næring.

Vi kunne se at alle husene på gården vår snart var brent helt ned. Vi så at det brant på alle nabogårdene også. Vi begynte å lure på om flere enn oss hadde berget seg gjennom denne fryktelige brannen.

Nå som ilden døde mer og mer ut kjente vi den kalde vinden som ennå var sterk. Vi hadde lite klær på oss og frøs alle sammen. Vi var heldige og fant kjelleren til et forlengst fraflyttet hus, og der tok vi oss inn og var i ly for vinden. Men vi hadde hverken mat eller klær.

Far og Walfred gikk ut for å lete etter andre som kunne ha overlevd brannen. Mellom nedbrente gårder fant de både folk og mat og klær. Vi ble ganske mange i kjelleren etter hvert.

Da var det blitt søndag 13. oktober 1918. Dagen da Walfred, far og de mennene som hadde overlevd gikk ut for å lete etter folk på gårdene. Jeg fikk ikke bli med. Det lå døde mennesker og dyr over alt.

Allerede samme dag kom styrker fra Minnesotas sivilgarde for å hjelpe til med oppryddingen, og Røde Kors etablerte en hjelpestasjon i skolen, den bygningen som unngikk flammene, der de delte ut mat og klær.

Og livet gikk videre.

ETTERLYSNING

Av og til dukker det opp bilder med ukjente personer på.

Denne gang etterlyser vi navn på disse personene. Bildet dukket opp i Universitetsbibliotekets arkiver, og det eneste vi

vet om bildet er at fotografen heter Marcus W. Noodt.

All informasjon er av interesse, og kan sendes på e-post til knut.olav@aasegg.no

Folk fra Bynøset ved Thr.

"Folk fra Bynøset ved Thr." Foto: Marcus W. Noodt/NTNU Universitetsbiblioteket
Men hvem?

”TYSKERTØS OG TYSKERUNGER”

AV TORGER ONSØYEN

Min interesse for temaet «tyskertøs og tyskerunger» ble vakt da vi i 2003 ble klar over at min kone gjennom nesten 37 år var tyskerunge, og at min kjødelige svigermor hadde vært tyskertøs. Hun var fra Bodø og fikk en sønn med en tysk soldat i 1942. Han vokste opp hos besteforeldrene i Bodø og bor nå i Middelfart i Danmark, hvor mora også bodde til hun døde i 1991. Min kone, Kristin, ble født i Oslo uten at noen i familien visste om det og ble noen måneder gammel adoptert av en familie i Stavanger. Hun døde i 2004.

Det er noe uenighet om tall, men rundt 100 000 norske kvinner hadde forhold til tyske soldater, noe som resulterte i bortimot 12000 tyskerunger. Undersøkelser

har vist at forhold mellom norske kvinner og tyske soldater varierte fra rene kjærlighetsforhold, til forhold der kvinnene ville oppnå makt og prestisje. De kom ofte fra fattige kår, fra landsbygda og med mangelfull skolegang og utdanning. Men det motsatte forekom også, men det var ingen overvekt av NS-medlemmer eller sympatisører. Over halvparten var mellom 15 og 24 år. Som hun i Trondheim som slo opp med kjæresten sin og sa: «Æ liebe dæ itj mehr, æ liebe Unterofficer i Ila – Schule».

I følge tyske myndigheter, SS og Lebens-

Møte mellom norske jenter og tyske soldater mens de tar en framrykkingspause.

Foto: Bundes Archive

born med Heinrich Himmler i spissen, var norske kvinner av godt, arisk blod. Derfor motsatte de seg ikke slike forhold og ca. 1200 barn ble født på Lebensborns egne fødehem her i landet. Lebensborn skulle understøtte barnerikligheten i SS og ha omsorg for mødre og barn «av godt blod».

Allerede i 1941 tok London-regjeringa avstand fra disse kvinnene i sterke ordelag. Og etter krigens slutt var Norge og Danmark de eneste landene som internerte kvinnene i leirer. Mange ble snauklipt, oppstilt offentlig til spott og spe og navngitte på lister. Her var vel nærmeste leir i Selbu, og interneringen kunne vare helt opp til et halvt år. Alle offentlig ansatte tyskertøser ble fratatt sin stilling, etter «Tjenestemannsanordningen av 1943». Vi kan vel sammenlikne med reaksjonene etter kuppforsøket i Tyrkia i sommer!

I 1945 sørget statsråd Jens Chr. Hauge for at kvinner gift med tyske soldater ble utvist fra Norge og mistet statsborgerskapet. Jussprofessor Johs. Andenæs protesterte i avisa Verdens Gang, men til ingen nytte.

Skjebnen til tyskerungene var og er vel delvis enda tabu her i Norge. Det begynte ved krigens slutt i 1945, da dette ble en sak for den norske stat. De var i høyeste grad

Unge norske jenter i prat med tyske Luftwaffensoldater på Jonsvatnet i april 1940. Det største antall tyske fly på isen på en gang var 56, ifølge en som bodde ved vatnet.

Foto: Bundes Archive

uønsket, men myndighetene var ansvarlige for dem. Og samtidig ble mange tatt heim fra Tyskland med tvang, plassert i institusjoner, pleieheime eller bortadoptert, noen også til Sverige. Da Australia søkte etter arbeidskraft, så regjeringen det som en kjærkommen anledning til å sende så mange tyskerunger som mulig til den andre siden av kloden. Men det ble avvist av Australia. Tyskerungene ble ofte sett på som idioter og mange ble derfor satt på hjem for åndssvake.

ABBA-vokalisten Anni-Frid Lyngstad er kanskje den mest kjente av de norske tyskerungene. Hennes mormor tok henne med til Sverige der hun vokste opp, på grunn av frykt for overgrep i Norge. Tyskerungene ble ofte skilt fra mora, vokste opp hos besteforeldrene, adoptivforeldre eller på institusjoner.

Den eneste offentlige person som har gitt tyskerungene en uforbeholden unnskyldning er statsminister Kjell Magne Bondevik i sin nyttårstale i år 2000. Men det førte ikke til store endringer, ingen ville ha noe å gjøre med tyskerungene!

Og så har vi paradokset: Fra 1947 til 1953 var vi okkupasjonsmakt i Tyskland gjennom Tysklandsbrigaden. Da ble det født norske barn der, og det ble et krav at norske soldater måtte få utdelt kondomer. Dette ble begrunnet med kampen mot kjønnsykdommer, spesielt gonore` og syfilis. Det resulterte i Norgeshistoriens største underskriftskampanje, som kom fra det kristelige miljøet i landet. Det ble samlet inn over 440 000 underskrifter mot at soldatene skulle få preventiver.

På Byneset var det for det meste medlemmer av misjonsforeninger som gikk «gardtales» med listene, og det førte til mye munterhet for prevensjon og kondomer var ikke kjente begrep her den gangen.

Jon K. Stene, som var soldat i Tysklands-

brigaden sier det var en journalist i brigaden, senere ikke ukjente Bjartmar Gjerde, som sendte en artikkel til Sunnmørsposten om fyll, svir og det som verre var som startet lurvelevenet. Jon K. Stene sier også at han har hatt gleden av å servere Bjartmar Gjerde frokost da han satt i kakebua i Kiel.

Dette skrev feltprosten i «Nordavind», mannskapsavisa for Batj. 3 / Brig 491, 3. februar 1949, forlegningen var Itzehoe, Schleswig Holstein:

«Hvem hadde vel i 1945 trodd at norske gutter snaue fire år senere skulle gå hen å få barn med tyske piker, og at de tyske pikene må ta hele ansvaret alene. En lov fra 1915 er en skam for våre demokratiske prinsipper og idealer, og fritar barnefaren for enhver forpliktelse. Har vi helt glemt de «vennlige» ord og behandlingen av tyskertøser og feltmadrasser her hjemme da bildet var det motsatte?»

Kilder:

Wikipedia, Nordavind, Bundes Archive Koblenz.

OLAV TRYGGVASON MØTER HALLFRED VANDRÅDESKALD PÅ FLAKK.

AV LARS TORE LANGØRGEN

I følge *Flatøybok* var det på Flakk at det første møtet mellom kong Olav Tryggvason og den islandske skalden Hallfred "Vandrådeskald" Ottarson fant sted.

Hallfred var først skald hos Håkon jarl. Tilnavnet "Vandrådeskald" fikk han av Olav Tryggvason fordi han satte vanskelige betingelser for å bli kongens hirdmann. Kong Olav fikk han motvillig til å bli kristen, noe som også endret hans diktning ved at han unngikk poetiske omskrivninger med hedensk innhold. Han er den skalden der brytningen mellom gammel og ny tro kommer sterkest frem.

Det var i året 996 at Olav Tryggvason lå med sine langskip i havna på Flakk. Vi får altså dokumentert at det var havn på Flakk alt før år 1000. Dette er blant de eldste hendelser på Byneset som er omtalt i skriftlige kilder.

Hallfred og hans følge kom til Norge fra Island. Ved Agdenes fikk de vite at det hadde vært høvdingskifte i Norge og at Håkon jarl var død. Kanskje lå de i havna som senere skulle bli kalt Kong Øysteins havn.

Den nye høvdingen, Olav Tryggvason, bød alle kristendommen. Hallfred og hans mannskap ble da enige om å dra fra Norge, til et hedensk land. De lå lenge ute ved Agdenes uten å få bør. Omsider seilte de i stedet innover fjorden. "*Der la de seg i en havn som het Flakkan*", heter det videre. De nådde ikke inn i selve havneleiet, for det lå mange langskip der. Om natta blåste det opp til storm, de lå værhardt til, og det var stor påkjenning på tau og anker. Da det lysnet, så en av mennene på langskipene: "Disse folkene i handelsskipet er kommet i fare, for de ligger der været står mest på, og la oss ta et tak og hjelpe dem."

Kong Øysteins havn har fått navn etter Øystein Magnusson (konge 1103–1123). Kanskje var det i Agdenesbukta at Hallfred Vandrådeskald og hans følge lå og ventet på bør i 996.

Flakk med baderestauranten i bakgrunnen. Bilde fra 1939. Var det her Olav Tryggvason søkte havn i 996?

Tretti mann rodde et langskip over for å hjelpe. Han som styrte var kledd i en grønn kappe og var svær av vekst. Hallfred spurte hva han het. Akkurat da røk et ankertau. "Nå heter jeg Ankerhelten", sa mannen i den grønne kappen. Han kastet seg straks utenbords og fikk fatt i tauet som holdt på å synke. Da tauet røk, kvad Hallfred:

*La oss flytte våre fester,
sjørøkket slår mot skipet
svordrepene¹ strammes kraftig
hvor er Ankerhelten?*

Kappemannen var kommet opp igjen og
svarte:

*Ennå i grønne kappen
fikk jeg en kar til repet:
Han som river ankertauet
til seg, Ankerhelten her.*

¹ Svordrepene = kraftige rep av hvaroskinn

Ankerfestet ble dradd opp og skipet flyttet til et bedre leie. Olav og hans følge drar så inn til Nidaros, uten at kongen gir seg til kjenne. Hallfred seilte også skipet sitt til byen. (Som i følge historien ennå ikke var grunnlagt).

Sagaen om Hallfred ble nedtegnet i de første tiårene av 1200-tallet og ble senere innlemmet i *Den store sagaen om Olav Tryggvason*. Flatøyboka ble skrevet på Island i 1380-årene som en lærebok til den siste av de gamle norske kongene, Olav IV Håkonsson.

Det finnes flere versjoner av det første møtet mellom Olav og Hallfred. I Snorre Sturlasons *Heimskringla* seiler Hallfred direkte fra Agdenes til Nidaros. *Hallfreds saga* gjengir møtet på Flakk, men der seiler både Olav og Hallfred til Lade.

Mye kan tyde på at skipsleia skrådde over fjorden fra Rødberg mot Flakk og fulgte det

som ble kalt Gaularåsen inn mot Nidaros. I følge Bynesboka fra 1960-tallet var det to bukter på Flakk som ble brukt til havner i

"seilskutenes tid". Nå ser det ut til at havna på Flakk kan dokumenteres helt tilbake til vikingtida.

Nidarneset på slutten av 900-tallet. Ved skipakrok bygde Olav Tryggvason kongsgård og grunnla Trondheim i 997. Arkeologiske funn tyder på at Skipakrok lå noen hundrede meter lenger opp langs Nidelva enn man tidligere har antatt.

THEATRETH.

Tirsdag den anden Marts klokken 7 aften i året 1880 avholdtes komedie hos Anders Olsen By. Hos Anders By deltog ogsaa jeg, prisen var 30 øre. Kommediespillerne være en ældre mand, to gutter og en spillemand.

Først forevistes forskellige kunster med et tryllepapir, derpaa lagde han gryn i et lidet blikmaal som han svøbte ind i et lommeørklæde og gav en pige det i forvaring og han bad hende passe godt paa den. Derpaa satte han 3 smaa kopper med laag og spurgte i hvilken af disse gryn skulde komme, der blev svaret den mellemste.

Da han tog blikmaalet ud af lommeørklædet var gryn forsvunden og da han tog laag af koppen var gryn kommen did.

Flere saadane kunster forevistes og til sist fremstilledes Jeppe paa berget.

Jørgen Løvseth

HISTORIELAGET PÅ SELBUREISE

AV INGE OLAV BERG

Lørdag 28. mai reiste vi på busstur til Selbu. Melhus Turbuss kjørte rundt og hentet oss på morgenen før turen gikk til Selbu.

Først til Granby Gård og utvandrer museet. Der vi ble tatt i mot av eierne av gården. De holdt foredrag for oss om utvandringen til USA fra Selbu og Trøndelag. Ca 80000 trøndere reiste, mange til nordstatene. Homestead-loven av 1862 ga tilgang til 650 mål jord til odel og eie mot 5års bo og driveplikt. Dette gjorde nok sitt til at så mange fra landsbygda reiste. Men utfordringene stod i kø med nye skikker, indianere, språk, sykdommer og uvær de ikke var kjent med. Vi fikk høre om hvordan det gikk med de og om hvordan de integrerte seg i samfunnet. Mange var nok dårlige til å tilpasse seg. De bygde egne kirker og skoler, holdt på sitt og sine tradisjoner og var ikke så ivrige etter å

integrere seg i samfunnet. Giftemål ble også gjerne med sambygdinger. Giftet du deg med andre nasjonaliteter kunne du bli utstøtt av familie og venner. Det kunne gå både to og tre generasjoner før skillet var utvasket. Vi ser kanskje noe lignende her i landet nå med den innvandringen vi har?

Utvandermuseet hadde også mange bilder fra Norske bosetninger og fra livet i det nye landet. Bilder av de som lyktes og de som lyktes mindre bra. Fra gullgravere i Klondike og Nome til Belle Guness og Andrews Sisters.

Det ble så tid for en kopp kaffe og kanelbolle. Etter det var tiden kommet for en liten rundtur i bygden og da fikk vi med oss Ola A Hårstad som guide. Vi kjørte opp i høyden ovenfor Mebonden slik at vi så ut

Jan Erik Steen under omvisningen på Radio/TV museet.

Fra kaffepausen på utvandermuseet.

over Selbusjøen, med Selbustranda til høyre, Mebonden og Haverneset foran oss. Vikvarvet og Sjøbygda lenger fremme. Hårstad fortalte om Selbu opp gjennom tidene, fra den tid havet hadde strandlinje høyere enn Selbusjøen er i dag. Gjennom fredelige tider og krigstider, med historien om Morset-familien og andre motstandsfolk under siste krig.

Vi kjørte så opp til Kalvåa bygdetun, hvor Hårstad fortalte om kvernsteindriften i

Selbufjellene. Etter det gikk ferden nedover bygden igjen til Vikvarvet og videre til Sjøbygda. Der vi besøkte Radio og TV museet hvor Jan Erik Steen fortalte om radio- og TV-historien i Norge. Der ble vi også servert Rømmegrøt og spekemat.

Da var programmet for turen over og vi startet på returen til Byneset etter en fin og opplevelsesrik dag.

TUKTHUS OG TVANGSARBEID

AV LARS TORE LANGØRGEN

Ved inngangen til 1700-tallet var fattigdomsproblemene blitt store i Trondheim, og i 1732-1733 ble det bygd nytt tukthus i Kongens gate. I 1771 havnet Randi Estensdatter fra Byneset her. Hun var gammel og skrøpelig og satt til hun døde året etter. I 1801 måtte Lars Ingebrigtsen ta turen til byen og tukthuset. Folketellingen fra samme år viser at han bodde på Kongsvik. Han var 63 år gammel og ugift, og er omtalt som krøpling og almisselem.

I utgangspunktet var tukthuset en arbeidsanstalt og en hjelpeinstitusjon for fattigvesenet. Her kunne man havne uten dom. Det var nok at myndighetene skaffet en attest fra presten eller et bygdeskussmål fra tinget om den enkeltes livsførsel.

Mange havnet på tvangsarbeid. Den 50 år gamle skomakermesteren Ole Johnsen var født på Byneset. Han ble innsatt to ganger

på fattigkommisjonens anmodning. Første gang satt han i fire måneder, og årsaken var "drukkenskap og ørkesløshet". "Ørkesløshet" var i det hele tatt den vanligste årsaken til at folk havnet på tvangsarbeid. Ole Eriksen Bukvolden måtte sone tre måneder for ørkesløshet i 1853, mens den 20 år gamle Andrea Johannesdatter Haugan bare sonet i tre dager for samme forseelse før hun ble hentet av sin mor.

Om en bynesing ved navn Ole Pedersen er følgende innført i protokollen: "Angjeldende blev ifølge Direktionsbeslutning indsat til Fængsel paa Vand og Brød i 3 Dage for trodsigt og ulydigt Forhold samt for yttret Tendents til at stifte Mytterie i Anstalten."

Den 24 år gamle Ingeborg Svendsdatter fra Flakk kom til tukthuset fra sykehuset. Hun ble innsatt av politiet etter forlangende av Byneset Fattigkommisjon. Det spørres om tukthuset var riktig medisin for Ingeborg. I

følge protokollen var hun "syg og lidende af Krampe hele Tiden, hvorfor extra Vagt maatte leies."

Tukthuset i Kongens gate ble bygd i 1732-1733.

FOR 100 ÅR SIDEN

DAGBOK FOR JOHANNES UTNESS PÅ DRAGJEN SØNDRE - FORTSETTELSE FRA 1915.

Direkte avskrift fra håndskrevet dagbok funnet på loftet i gammelstu i Dragjen høsten 2013. Johannes begynte å skrive i dagboken i august 1914. Hans søster Randi fortsatte skrivingen etter at han ble syk og døde. Johannes er født i 1889 og døde i 1949. Han drev landhandel i Dragjen søndre. Se mere om familien og gårdens historie i Byneset bygdebok bind 1 side 203 -205. Avskrift fra dagboken er utført ordrett av Knut Olav Aasegg, med tillatelse fra Johannes sin brordatter Ingeborg Utness.

DRAGJEN ONSDAG DEN 5TE JANUAR 1916.

Julen er nu gaat med at ha sat sit merke efter sig, for en kold og uhyggelig jul med storme og kulde opimot en 20 grader hver dag. Vi frøs meget i julen. Bernhard kom hjem fra byen juleaften og reiste 2den dag jul igjen. Jacob var med og kjørte ham til "Heimdal". Bernhard skulde begynne at spille i Hjorten da - han har før spilt hos "Sjevlo". 2den dagskvelden var det fest i "Folkvang". Kulden hadde mot kvelden gitt sig litt og som følge derav fult hus. Jeg var også der. "Løftamo" spilte og festen sluttet først i 3tiden om natten. Fjerde juledagskveld kom Harald Tørum fra Trondhjem utover og hit - han kom med "Gulos". Han hadde juleferie og skulde ha kommet før, men paa grund av den strenge kulde har han måttet holde sig inde. Bernhard kom ikke hjem nyttaarsaften - men vi andre og Tørum spiste da sammen til kvelds. Nytaarsdagen var det godt veir og Kristoffer, Jacob og Tørum var til kirken. Vi

øvrige var hjemme. 2den dag nytaar var det losjemøte hos Niklaus Skogstad. Paa møtet blev indviet 2 kandidater, nemlig: Emelie Braa og Kristmar Skogstad. Efter møtet fik vi bevertning (kaffe) 2 ganger og det underholtes med hornmusikk - og vi leikte om juletræet.

Den 3die slagtet vi Rosenkold. A.P. Mule slagtet den. Anna Hilseth var her og hjalp til med tarmene. I 2tiden begyntes juletræfesten i Spongvals skole. Jeg var ogsaa der - lærerne Bye og Aunan underholdt med taler og song og lærer Muhle med musik. Paa festen var samlet ca 200 mennesker smaat og stort og den sluttet først i ½ 10tiden.

I gaar var Kristoffer til byen med korn, 1,30 pr. kg. Idag er det fremdeles godt veir - ingen kuldegrad. Harald reiste til byen idag.

Johannes Utness

MULE DEN 19DE JANUAR 1916.

Idag er det et utmerket godt veir og føre og folk er i aktivitet fra morgen til kveld. Torvkjøring, vedkjøring og sandkjøring for det meste. Vi har nu hatt et ustadig veir med sterk kulde og snefok ver dag, saa folk har maattet holde sig inde og bare ha nøydt sig med at faa utrettet det aller nødvendigste. Vaare sauer har nu lammet alle sammen, vi har 4 sauer i tallet og har faat 6 lam, hvorav det ene av trillingene er dødt. Lørdagen holdtes juletraadskydning i "Folkvang" - jeg ogsaa var med og fik 42

point, fik til præmie et par skivanter tilhørende Marit Rødde. Idag er Kristoffer og Jacob til "Syndsøren" efter sand. De bruker alle 3 hestene. Søndagskvelden den 16de hadde vi losjemøte - hadde indmeldelse fra 2 stk. Mere siden.

Johannes L. Utness

DRAGJEN LØRDAG DEN 28DE JANUAR 1916.

Idag er det godt veir - ingen kulde og ingen varme - saa folk har det travelt hver for sig med arbeider av forskjellig art. Jeg maa notere den hendelse som har rammet Ole Spongdal's familie nemlig at Ole Spongdal døde tirsdag den 26de kl 1/2 12 middag, 50 aar gammel. Han hadde ligget tilsengs bare en otte dagerstid, saa det gikk svært fort med ham. Begravelsen skal være efter helgen og den skal jeg beskrive nærmere senere.

Johan Nedremule hadde ulykke paa en ko onsdagsnatten den 26de. Dyrlegen blev hentet, men han befalte at slakte koen. Sykdomen var melkefeber da koen hade baaret for en 10 dage siden. Koen blev slagtet paa baasen og gjort istand til salgs paa Olaus Braa's laave - Olaus var med. Idag er Kristoffer til byen med kjøtet. Ingeborg Dragen er her i dag.

Johs. L. Utness

SØRDRAGEN FREDAG DEN 4.2.1916.

Det er ogsaa idag et ualmindelig godt veir med 6 graders varme og en frisk søndenvind saa sneen smelter og det blir snart

forbi med føret vis det fortsætter. Igaar var Ole Spongdals begravelse. Mor og Kristoffer var der. Det var mange folk der. Presten Thomter var der kl 1 eftermiddag og takket ut. Det var 13 hester i det hele. De kom hjem fra begravelsen i 10tiden.

Idag har Jacob vært til Syndsøren efter sand. I eftermiddag er han til Heimdal med melk. Niklaus Skogstad og Berg var her i dag. De kjører tømmer til A.Høyem, og de hvilte midtan her. Jeg skal nu til L. Haugen at faa sammensydd min beksømsko. Imorgen kveld er det losjemøte med indvielse av Johanne Jensen og Severin Volden.

Johannes Utness

SØRDRAGEN DEN 7DE 2DEN 1916.

Idag ogsaa det bedste veir - med solskin og mange graders varme. Lørdag var begravelse hos John Høstad over hans barn som døde ikke mange dage efter fødselen. Det var 9 hester til kirken. Lørdagskvelden holdtes losjemøte. Igår søndag holdt Bynes idrættslag sit ordinære langrend med kun 6-seks deltagere. Førstemann blev Kasber Stene. Fest med præmieutdeling holdtes i gaarkveld på "Dragjen". Lørdag var Johan Volden i byen. Han hadde med sig 38 alker som han solgte allesammen saa nære som fem for kr. 0,40 pr. stk. Idag er det ikke noget sandføre idet det har tinet saa det er bare møkka paa veien. Kristoffer og Jacob kjører sand fra Jakob Mule - det er da enda saa vitt til føre at det greier sig det. Det er sanitetsmøte idag hos L.O. Mule - endel kjærringer har godt her forbi medbringende sine pompadurer.

Johs. Utness

MULE DEN 18DE 2DEN 1916.

Det er i dag ogsaa et godt februar veir med nogen faa graders kulde. Til gjengjeld for den strenge kulde i julen har vi hele tiden paa nyaaret hat et godt veir. Søndag sidstleden den 13de hadde vi kanetur til losje "Heimdølen". Vi var ca 18 stk. og vi hadde det rigtig koselig derinde hos dem. Naar vi kom fik vi kaffe og efter møte fik vi cokolade og før vi kjørte kaffe igjen, saa vi levde rigtig godt. Kom hjem i firetiden om morgenen. Igaar fik vi det første egg og det av en sort høne. Vi har intet faat idag endnu men da det enda ikke er mere end middag kan det enda være haap. Anna Hilset er her paa bagster nu om dagene - det er vist meningen hun skal bake saa vi har brød en tid utover. Kristoffer kjører høy til Aunan idag.

Johannes L. Utness

SØRDRAGBAKKEN SØNDAG DEN 17-2-16.

Det er idag et iriterendes veir med kold søndenvind - strid som den er føles haart - den trenger igjennem husene og gjør det utrivelig overalt. Vi har nu hat et avvexlende veir - med kulde, storm og nu sidst en 3-4-dagers skodde - alt dette tilsammen har foraarsaket en hel del med skrøbelige mennesker - forkjølelse overalt og den saa haard at den har bragt mange til at holde sengen. Mor er ogsaa daarlig, hun har nu ligget siden tirsdag - altsaa en fem-sex dage, hun er nu idag lidt bedre, saa jeg tænker hun kommer sig strax igjen.

I gaar kveld var det skutaarsfest i Folkvang. Ungdomslaget var indbudt, samt endel andre. Indspektør Botn var her i helgen,

han var ogsaa paa festen. Mandag sidstleden den 21te var det hesteskue ved Spongdal. Vi fik da sløife for svartmærra.

Johs. L. Utness

DRAGEN DEN 16DE MAI 1916.

Idag et bra veir med regn og solskin vekselvis - saa det er et bra veir for bonden. Men det er iaar en hel del is-brand saa det blir ikke saa meget græss paa mange steder - hos os er det ogsaa endel is-brand men ikke saa værst imot paa somme steder - enkelte har maattet pløie der hvor det er nyekrer hvor de i fjor fik utmerket græss. Vi har nu solgt svartmærra, som det er skrevet om paa andre siden - vi har solgt den til Olaus Braa. Jacob er nu paa Værnes igjen. Vi har nu faat (sodd) vort korn i jorden. Lørdag den 12te blev vi færdig med saaningen. Igaar begynte vi at sætte poteter. Vi har ogsaa satt nogen idag men det gaar ikke saa fort da de er bare tre mand - Kristoffer, Randi og Severin Braa. Jeg har da ogsaa vært med og hegtet over litt. Vi har da ikke saa meget sættepoteter heller da dem frøs bort i vinter nogle av dem og desuten fik vi jo saa daarlige poteter ifjorhøst. Jeg kan ikke mindes vi har faat saa daarlig poteter nogen gang.

Aksel Høyem holder nu paa med sit musikorkester - jeg er ogsaa med og vi begynder nu at bli ganske bra til at spille. Har nu faat fatt paa en del nye dansmusik og det er da meningen naar vi har lært disse at holde en konsert med dans efterpaa.

Imorgen er det 17de mai og da skal det være præken ved kirken og i den anledning skal det gaa tog fra Spongdal til kirken.

Toget omfatter barn og voksne. Ungdoms-laget skal gaa under "De unges haap"s fane og losje "Stein" skal ogsaa gaa med. Det skal være hornmusikk og i den anledning skal det være øvelse her ikveld. Jeg maa nu slutte ikveld - faar da skrive nærmere om den 17de senere.

Johs. L. Utness

DRAJEN DEN 2DEN JUNI 1916.

Som jeg skrev paa forige side i boken skulde jeg skrive mere om den 17de mai. Det blev til avgang fra Spongdal kl 10 med ca 1-2 hundrede mennesker. Kom til kirken i 11-tiden - hvor pastor Thomter hold en præken.

Idag er det et godt veir med solskin og varme. Enkelte har nu begyndt på myren. Vi har nu sat laksnot men ingen laks faat. Igaar var det musikøvelse - var indbudt til lærer Aunan som spanderte baade kaffe og Cokolade paa os. Efter øvelsen som sluttet i 7tiden blev det litt øvelse i krokkertslaaing ved Spongdal - den sluttet først i ellevtiden. Onsdagen - altsaa i faargaars blev vi ferdig i haven. Det var et helt arbeide det ogsaa for det var saa meget ugræs og planterne var svært daarlig iaar paa grund av den strenge vinter.

Johs. Utness

MULE DEN 15DE SEPTEMBER 1916.

Nu er det længe siden jeg skrev noget i dagboken og jeg maa da skrive litt igjen. Det er ikke skrevet nogen ting siden først i juni og det blir saaledes et vanskelig arbeide at faa notert de ting der kan ha interesse og som har faaregaat i disse maaneder. Med lakse-fiskeriet gik det meget daarlig iaar. Næsten ingen ting. Kan kanskje notere en 8-10 stk. i det hele. Vi er da ogsaa ferdig med slaat-aannen faar en god tid siden og hvad høymængden angaar saa fik vi omtrent en femti lass mindre iaar end ifjor. Men vi skal ikke klage da vi faar ha vaar buskap i ubeskaaret hold. Vi er nu færdig med skuren. Det gik baade fort og godt - vi hadde meiaparatet hans M. Utness. Vi har igjen en aker som vi tænkte til grønfor. Inat har han beæret os med et snelag der strægte seg over aasbygderne og ned til Gaustad.

Johs. Utness

Dette var så lang Johannes skrev i 1916.

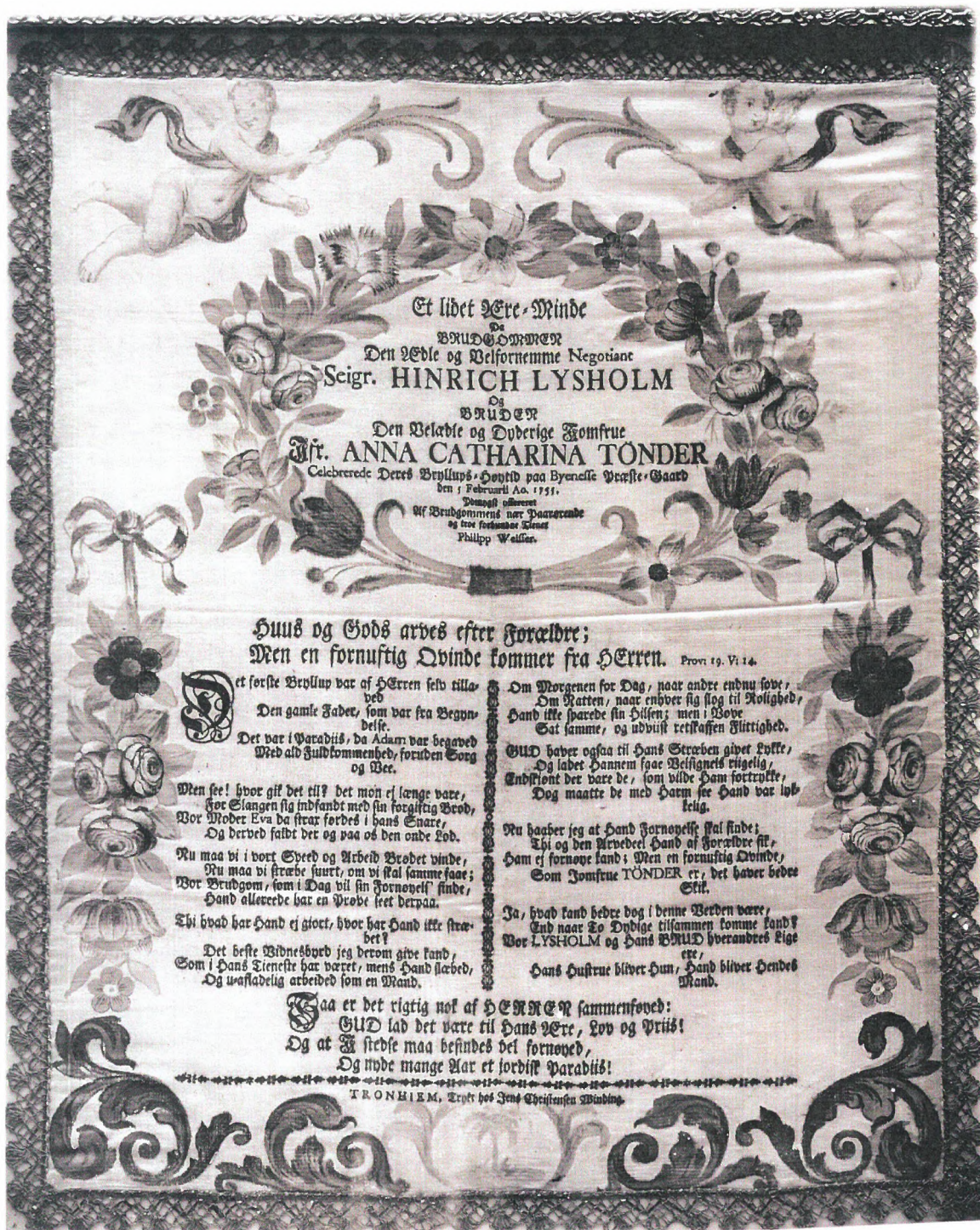
Dagboken fortsetter i årsheftet for 2017.

Knut Olav Aasegg

BRYLLUP PÅ BYNESET PRESTEGÅRD I 1755

SAMMENFATTET OG REDIGERT AV KNUT OLAV AASEGG

Fotograf: Erik Olsen (1835 - 1920).

"Fra utstillingen i anledning Trondhjems 900-årsjubileum i 1897.

Trykt paa Silke, kantet med Kniplinger i Guldtraad. Istedetfor de sædvanlige trykte Ornamenter er her paalagt Blade og Blomster etc. med Vandfarve.

* Ingeniør C. A. Krogh."

Oversatt tekst:

Et lidet Ære-Minde
da
BRUDGOMMEN
Den Ædle og Velfornemme Negotiant
Seigr. *HINRICH LYSHOLM*
og
BRUDEN
Den Velædle og Dyderige Jomfrue
Jfr. *ANNA CATHARINA TØNDER*
Celebrerede Deres Bryllups-Høytid paa Byenesse Præste-Gaard
den 5. *Februarii* A. o 1755.
Ydmygst offereret
af Brudgommens nær Paarørende
og Troe forbundne Tiener
Philipp Weisser.

Huus og Gods arves efter Forældre;
Men en fornuftig Qvinde kommer fra Herren. *Prov: 19. V: 14.*

Det første Bryllup var af Herren selv tillaved.
Den gamle Fader, som var fra Begyndelse.
Det var i Paradiis, da *Adam* var begaved
Med ald Fuldkommenhed, foruden Sorg og Vee.

Men see! Hvor gik det til? Det mon ej længe
vare,
For Slangen sig indfandt med sin forgiftig Brod,
Vor Moder *Eva* da strax førdes i hans Snare,
Og derved faldt der og paa os den onde Lod.

Nu maa vi i vort Sveed og Arbeid Brødet vinde,
Nu maa vi stræbe suurt, om vi skal samme
faae;
Vor Brudgom, som i Dag vil sin Fornøysels' finde,
Hand allereede har en Prøve seet derpaa.

Thi hvad har Hand ei gjort, hvor har Hand ikke
stræbet?
Det beste Vidnesbyrd jeg derom give kand,
Som i Hans Tieneste har været, mens Hand
slæbed,
Og u-afladelig arbeided som en Mand.

Om Morgen for Dag, naar andre endnu sove,
Om Natten, naar enhver sig slog til rolighed,
Hand ikke svarede sin hilsen; men i Vove
Sat samme, og udviist retskaffen Flittighed.

GUD haver ogsaa til hans Stræben givet Lykke,
Og ladet hannem faae Velsignels riigelig,
Endskiønt der vare de, som vilde Ham fortrykke,
Dog maatte de med Harm see Hand var lykkelig.

Nu haaber jeg at Hand Fornøyselse skal finde;
Thi og den Arvedeel Hand af Forældre fik,
Ham ej fornøye kand; Men en fornuftig Qvinde,
Som Jomfrue *TØNDER* er, det haver bedre Skik.

Ja, hvad kand bedre dog i denne Verden være,
End naar to Dydige til sammen komme kand?
Vor *LYSHOLM* og hans BRUD hverandres Lige
ere,
Hans Hustrue bliver Hun, Hand bliver Hendes
Mand.

Saa er det rigtig nok af HERREN sammenføyed:
GUD lad det være til Hans Ære, Lov og Priis!
Og at I stedse maa befindes del fornøyed,
Og nyde mange Aar et jordisk Paradiis!

* * * * *

TRONHIEM, Trykt hos Jens Christensen Winding.

Henrik Lysholm (1724 - 1770)

Sønn av Kjøpmand i Flensborg Nicolai Hansen Lysholm (f. 1697, d. 1739); Kanselliråd og Kjøpmann i Trondheim. Henrik eide Sluppen gård. Hoffagent Broder Brodersen Lysholm (f. 1734, d. 1772) var en yngre bror av ham. Broder Brodersen ble gift med sin kusine, den kjente Catharina Meinche Lysholm (f. 1744, d. 1815) Hun har fått akevitten "Fru Catharina Lysholm" oppkalt etter seg.

Fotograf: Erik Olsen (1835 - 1920).

Anna Catharina Tønder (1735 - 1804)

Datter av Christian Ulrik Tønder (f. 1699, d. 1751); Amtmann i Romsdals amt, og hustru Anna Thomasdatter f. Mølmann, (f. ca. 1718, d. ca. 1739). Hun ble andre gang gift i 1774 med Alexander Hammond Friedlieb, (f. 1751, d. 1792,); Justitsråd og Grosserer i

Trondheim, som hun selv hadde stått fadder til. Han var innehaver av det store handelshuset Alex. Friedlieb & Co., hvor hans stesønner Nicolai Lysholm (1760-1814) og Johan Mølmann (1763-1839) ble kompanjonger, og som senere overtok firmaet.

Fotograf: Erik Olsen (1835 - 1920).

Red. tilføyelse:

Presten som viet dette ekteparet var Albert Angel Midelfart. Han var kappellan på Byneset fra 1739 til 1752, prest på Byneset fra 1752 til 1788. Han var forøvrig gift med Anna Catharina sin søster Stinchen Tønder, (f. 1732, d. 1793.)

Kilder:

- Byarkivet i Trondheim,
- lokalhistoriewiki.no,
- Tore Eid sin artikkel i Byneset bygdebok nr. IV.

Vedr. medlemskontingenten for 2016.

Det som skjedde var dette:

I Årsheftet for 2015 var det lagt inn en bankgiro for innbetaling av kontingent for 2016. **Men** på denne giroen var det oppgitt **feil kontonummer**.

Dette skyldtes at trykkeriet hadde brukt en gammel original fra flere år tilbake.

Da vi oppdaget dette ble det lagt ut varsel på vår hjemmeside, og det ble delt ut informasjon på julemessene både på Rye og på Spongdal.

Det var flere som ikke mottok og fikk lest denne informasjonen, og betalte inn kontingenten til feil kontonummer. Det som da skjedde videre var at banken returnerte alle beløp som ble betalt inn til denne kontoen **tilbake til avsenderne**.

De som betalte inn til feil konto fikk altså beløpet tilbake til den kontoen dere betalte fra.

Men - ikke alle oppdaget at de hadde fått pengene i retur og derfor ikke betalte inn på nytt til riktig kontonummer. Mye på grunn av dette så vi en sterk nedgang i antall betalende medlemmer i 2016 i forhold til året før.

Vi håper at innbetalingen av kontingent for 2017 vil vise at medlemstallet igjen stiger til 2015-nivå.

MEDLEMSKONTINGENT FOR 2017.

På årsmøtet i 2016 ble det vedtatt at kontingenten for 2017 skal forhøyes til

kr. 150,- pr. person.

Viktig !

Husk å skrive **avsenders navn og adresse** på giroen, enten dere bruker nettbank eller vedlagte giroblankett.

Det er ikke nok å signere i signaturfeltet på giroblanketten da dette ikke vil vises når historielaget får kopi av din innbetaling.

Ønsker du imidlertid å støtte arbeidet vårt uten å binde deg som medlem kan du bruke samme konto og merke innbetalingen med "gave".

Og - riktig kontonummer er:

4200.37.13355

Vi takker hjerteligst for den støtten vi får !

Kvittering									
Innbetalt til konto			Beløp		Betalersens kontonummer		Blankettnummer		
							6441398856		
Betalingsinformasjon					GIRO		Betalingsfrist		
Kontingent 2017					Underskrift ved girering				
Betalt av					Betalt til				
					Byneset historielag Knut Olav Aasegg Ringvålvegen 691 7074 Spondal				
Belast konto					Kvittering tilbake				
Kundeidentifikasjon (KID)					Kroner		Ore		Til konto
H							< >		4200.37.13355
									Blankettnummer
									<6441398856>

EN OVER 100 ÅR GAMMEL KÅRKONTRAKT, DEN TIDS ALDERSPENSJON?

AV TORGER ONSØYEN

Denne kårkontrakten har vi fått av Ingebjørg Bodsberg Hovland, der Nils Kristoffersen Trang (1866–1935) og hustru Beret Sivertsdtr. Flak (1864–1937), selger gården Flak Negarden, i dag gnr. 263, bnr. 2, til Berets sønn før ekteskapet med Jon Frøseth, Peder Jonsen Flak (1889–1933), gift med Lava Olsdtr. Bodsberg (1886–1944). Om det var denne svært detaljrike og krevende kontrakten, ført i pennen av Nils sin gode venn lensmann Knut Høstad, som førte til at Peder Flak hengte seg i 1933 vites ikke. Men Jon Bodsberg, f. 1923, mener det heller var frynsete nerver.

Og vi må ikke glemme at det er ei tid uten sosiale stønader, så kårkontrakten blir kårfolkenes alderspensjon. Og Nils Trang som har eid en stor og veldrevet gård, ønsket også økonomisk sikkerhet for seg og sin hustrus alderdom. Vi opererer også i dag med fra 1 til 6 G, så vi får også i dag etter hva vi har tjent i arbeidslivet.

Etter Lava Flak døde i 1944 ble Olaf Jonsen Bodsberg, far til Ingebjørg Bodsberg Hovland, som testamentsarving eier og driver av gården. Samme år fremmet Ingebrigt A. Flak odelssøksmål, og gården

"Gammelgutta på tur". Fotografert ca 1915-1920.

Foran fra venstre: Nils Trang, Ole K. Rye, Lars Elset og Lars Bodsberg.

Bak fra venstre: Knut T. Rye, Kristian Rye, Knut Høstad, Erik Hangerås (Haugum) og Olaf By.

ble ved skjøte av november 1946 overdratt fra Olaf J. Bodsberg til Ingebrigt A. Flak. Ingebrigts datter Ingeborg Flak overtok allerede året etter. Hun var gift med Johan Olsen Engen og deres pleiedatter er Liv Iselin Rye.

Dagens eier siden 1974 er Kåre Oddsen Engen.

I vår bygdebok nr. 8, «Byneset gjennom tidene», har vi omtalt forbudstiden 1916-1927. Der står det at det var en fra Stadsbygd som tok imot spriten i «Tjuvholet» på Flakk, og det var den fargerike kårkallen Nils Trang. Han hadde bygd en stor driftsbygning som han malte kvit på sida mot Stadsbygda, så den skulle virke enda større. Han blir ansett som den som organiserte ilandtaking og mellomlagring av spriten, som kom fra Frøyas «Al Capone», Ole Ervik, men han var trolig ikke hovedmann. Erik Berg, f. 1923, mener at bygdas beste og mest kapitalsterke menn trolig var

hjernen bak spritsmuglerligaen. Og fortjenesten var stor, kjøpt for 1 krone literen og solgt for 10.

Nils Trang var en noe enkel mann, men svært opptatt av å være en del av «Bynesadelen» og det gode selskap. Han var svært engstelig for ikke å bli invitert når de store på bygda hadde gjestebud. Og det ble han i alle fall i forbudstiden da de var avhengige av hans spritleveranser, sjøl om han ble sett på som deres hoffnarr. Lensmannen måtte enkelte ganger gjøre beslag, men det ble sagt at kannene hadde letnet noe når de senere ble levert i byen. Og da han fikk tuberkulose og døde i 1935, hadde han ordnet så mye til sin egen begravelse, at drengen hans sa at det var synd at Nils sjøl ikke fikk oppleve den!

Kilder: Ingebjørg Bodsberg Hovland, Eldbjørg Klemetsaune, Erik Berg, Ellen og Jon Bodsberg.

58 Tingl ¼ 1913 fol 429

71 Thl. Paat 9/3-1920 38/384

Byneset 230

Kaarkontrakt

Underskrevne Peder Johnsen Flak, som ved kjøbekontrakt af dags dato er bleven eier af gaarden Flak, gaards nr. 46, brugs nr. 2, af skyld mark 6,05 i Byneset tinglag tilsiger herved sælgeren af eiendommen, Nils Kristoffersen Trang og hustru Beret Sivertsdatter, for deres levetid og uden vederlag følgende føde-raad af ovenanførte eiendom:

1. *Kaarfolkene skal have til ene og fri afbenyttelse og med fuld dispoitionsret i enhver henseende nylig opsatte hovedbygning (den nuværende vestre del af vaaningshuset paa gaarden), hvortil de altid skal have fri og uhindret adgang. Derhas skal kaarfolkene have adgang til den gamle hovedbygning's kjælder og staburet for de varer som de ønsker at opbevare dessteds, samt til størhuset og mastuen for bagning og vask. Kaarfolkene skal derhas have til ene og fri*

afbenyttelse kammerset i den gamle hovedbygning (det vestligste værelse i 1.ste etage). Ligesaa skal kaarfolkene have til ene og fri afbenyttelse et afpanelet rum i kjælderen under kaarbygningen. Denne kjælders øvrige rum, skal ogsaa gaardeieren have adgang til at benytte. Til gaardens vedhuse skal ogsaa kaarfolkene have fornøden adgang blandt andet for sin kjøresedskalers. Fornøden reparationer og vedligehold af kaarbygningen og af de rum, som benyttes af kaarfolkene i de andre bygninger paa gaarden, skal udføres af gaardeieren.

2. Fornødent tørt og godt brænde af samme sort som gaardeieren selv bruger, veden istykkerhugget og omforlanges indbaaret til kaarfolkene paa de af deres værelser, som de selv bestemmer. Ligesaa kan kaarfolkene forlange indbaaret, til sig, det vand som er nødvendig til deres husholdning.
3. Hver dags morgen eller aften, efter kaarfolkenes nærmeste bestemmelse, skal der leveres dem 4 – fire – liter nysilet melk af gaardens samlede melkemengde. Naar kaarfolkene forlanger det, skal melken af gaardeieren besørget bragt paa meieriet i kaaryderens melkespand og sammen med hans melk, Ligesaa den ogsaa af kaaryderen, uden vederlag, skal bringes til meieriets udsalgssteder. Al meieriplit skal udføres af kaaryderen.
4. 420 liter (3 tønder) byg og 700 liter (5 tønder) havre af det bedste som avles paa gården leveret hvert aar inden 31te desember, første gang inden 31te desember 1913. Setkornet skal være godt fraskilt og kornet ogsaa forøvrigt godt rensat. Naar kaarfolkene forlanger det, skal kornet af gaardeieren besørget tørret og formalet til mel. Melet skal af kaaryderen bringes op i gaardens stabur. Mølleleien skal betales af kaarfolkene.
5. Hver vaar skal der udsættes for kaarfolkene 1 ½ tønde poteter i dertil god og velskikket jord. Til poteterne skal der anvendes af den bedste sort potetegjødning, som gaardens eier er i besiddelse af. Poteterne skal af gaardens eier renses, hyppes og optages samt indbringes i kjælderen til sedvanlige tider. Alt arbejde med poteterne skal indføres med den samme omhyggelighed som gaardeieren anvender ligoovers for sin egen potetesavling.
6. 25,0 - femogtyve kg – ferskt flesk (en fremfjæring uden hoved, men med vedkommende fod) leveret hvert aar før jul.
7. 6 – seks – kg godt natursmør aarlig, leveret kvartalsvis.
8. 6 – seks – tylvt eg aarlig.
9. Føde og søyt for 2 sauer og de af disse faldende lam. Lammene skal fremfødtes til høsten efter fødselen. Saavel sauene som lammene skal fodres og søytes godt sammen med gaardeierens faar. Om kaarfolkene ønsker at holde gris, skal til denne anvises og anordnes et passende rum i gaardens udhuse.
10. 2 svelunger under laksefisket om sommeren
11. Omhyggelig røgt og pleie og opvarthning i sygdoms- og alderdomstilfælde. Forlanger kaarfolkene i sygdoms- og aldersomstilfælde stadig hjælp, skal de være berettiget til at holde tjenestepige hos sig. Denne skal i dette tilfælde lønnes af gaardeieren. Forøvrigt skal det ikke være kaarfolkene forunt ogsaa

til andre tider at holde pige eller tage til sig anden hjælp,, men denne hjælp ma da betales af kaarfolkene selv.

12. Kaarfolkene skal være berettiget til at beholde hos sig de personer som de selv ønsker.
13. Hest; og om fornødiges skydskarl samt passende kjøresedskalers- og sæletøj, skal skaffes kaarfolkene naar dette af dem forlanges til og fra kirke samt til andre reiser. Derhas skal kaarfolkene have fri skyds for læge i sygdoms- og aldersomdstilfælde, samt fri befordring til Trondhjem eller dampskibs-stoppested og landhandler for de varer som de ønsker brugt derhen eller til sin fornødenhet derifra.
14. I aarene 1913 til og med 1917, skal kaarfolkene oppebære halvpert af bruttoindtægten af øverste kilenot (Næsnoten) Siden skal kaarfolkene faa udbetalt 20 – tyve % af gaardens brutto laksefiske.
15. Kaarfolkene skal have indtægten af husmandspladsen. Naar husmandskonen afgaar ved døden, skal kaarfolkene, om de da er i live, kunne disponere over denne husmandsplads efter deres forgodtbefindende.

For dette kaar, hvis aarlige værdi efter bedste skjønn, ansættes til kr 300,00 – tre hundrede kroner - forbeholdes panteret i den foran omhandlede eiendom næstefter en pantobligation til Nils K. Trang paa kr 6 000,00 – seks tusinde kroner.

Byneset den 25de januar 1913

Peder Johnsen Flak

Ovenstaaende kaarkontrakts indhold vedtages i alle dele af os.

Nils K. Trang Flak.

Beret S. Flak.

Til vitterlighed:

Knut Høstad

Ole K. Flak

Tingl. kr. 5,00
bet.

Tingl.kr.5,-
Bet.

”... ET MEGET SLEMT STØCKE VEY ...”

AV LARS TORE LANGØRGEN

Den 20. mai 1706 ble det holdt ”kommisjon mellom prestene og allmuen om deres fløtning, føring og natthold i Trondhjems amt” på fogdegården Brå. Anledningen var å avklare sogneprest Johan Crantz` rettigheter mht. natthold og skyss til kirkene i prestegjeldet, både til lands og til sjøs. Byneset prestegjeld omfattet anneksene Børsa og Buvika, og hver fjerde søndag holdt presten gudstjeneste i Børsa, hver fjerde søndag i Buvika og to av fire søndager ble gudstjeneste holdt i Stene kirke.

Lensmenn og lagrettemenn fra Byneset, Børsa og Buvika møtte på Brå. For Byneset møtte lensmann Anders By og lagrettemennene Bent Rye, Ole Vorset, Sevald Høstad, Carl Mjøset, Knud Berg, Lars Hønvold og Jon Engen. Fra Børsa anneks møtte lensmann Brønnild Einum og lagrettemennene Tore Røvold, Halvor Høgset, Arne Sjetne, Haldor Meista, Anders Eggen, Brønnild Jøssum og Jon Rjøfne. Fra Buvika møtte lensmann Nils Husbye og etter-skrevne menn Peder Hammer, Sivert Hammer, Tore Svangen, Ole Hagen og Seier Saltnes.

Fra Bynesets representanter ble det påpekt at det verken ble ytt natthold eller båtskyss. Sognet hadde 82 gårder, hvorav 6 for tiden lå øde. Fra Børsas representanter ble det sagt at de leide to mann til å ro presten over til Børsa hver fjerde søndag. Disse var ansatt av presten, men ble lønnet av allmuen, 12 skilling årlig til hver mann. Annekset besto av 93 gårder, hvorav 22 lå

øde. I Buvika anneks var det kun 30 gårder, hvorav 2 lå øde. Fra verken Børsa eller Buvika ble det ytt noe natthold.

Presten ble så spurt om han var fornøyd med forholdene slik de ble praktisert, og til det svarte han JA. Men Johan Crantz begjærte at når han ankom Buvika måtte allmuen sørge for å føre ham fra sjøen og opp til kirken, selv om det bare dreide seg om en liten bakke. Videre at hovedsognet måtte sørge for skyss fra prestegården til Stene kirke, fordi dette var ”et meget slemt støcke Vey”, og denne ”slemhed” gjorde at veien var mye tyngre enn den halve mila til anneksene med båt. Allmuen på Byneset mente at de var fritatt for føringsskap, da det tidligere ikke hadde funnet sted. Dessuten var det anlagt en ny vei over gården Risstads eng, og denne veien var mye bedre enn den andre (om Langlo), og ikke så lang. Hvis det ble satt en grind på gjerdet, ville det ikke være til hinder og skade for oppsitteren på Risstad at denne veien ble brukt.

Det blir besluttet at fløtning til anneksene skal opprettholdes uten noe natthold. Allmuen i Buvika blir pålagt å føre presten fra sjøen til kirken. I hovedsognet kan ikke føring pålegges, men hvis det ikke skulle være oppsitteren på Risstad til hinder på hans åker og eng, skal hele allmuen ha ansvaret for en grind på gjerdet. Hvis det skulle vise seg at flere enn presten skulle bruke denne veien, og dette blir til skade, stenges veien som tidligere.

CHRISTOPHER THORESEN MULES DIMISJONSSSELDEL (1805).

AV KNUT OLAV AASEGG

Oversatt tekst:

Hans Kongelige Majestæts til Danmark og Norge etc. etc.
bestaltet General-Lieutenant af Infanteriet, samt Oberste og Chef for det 2det Trondhiemske
Infanterie-Regiment.

Jeg

CARL JACOB WOLDEMAR Greve af SCHMETTOW,
Ridder af Dannebrog.

Gjør hermed vitterligt: at Nærværende, den mandhafte *Soldat Christopher Thoresen Muule*
født udi Trondhiems Amt, nu 31. Aar gammel, ved den mig allernaadigst anfortroede
Regiments-Kommando under *det Budvigske Hr. Major von Ræders* Kompagnie udi *Tie* Aar, som
national Soldat haver tient, og udi saadan Tid, ved alle forefaldne Leiligheder, efter sin
allerunderdanigste Pligt, forholdet sig ærlig og troe, som det en ærekier og tapper Soldat
sømmer og anstaaer; men *da han nu formedelst at have udtienet de befalede 10. Aar, er*
demitteret til Landværn.

Saa meddeles ham herved hans velfortiente ærlige Afskeed: og er dernæst til alle og enhver
militaire og civile Betientere, min tjenst- og venlige Anmodning, at de ham ei allene overalt til
Lands og Vands fri og ubehindret ville lade passere, men endog, for hans gode Forholds
Skyld, al god Villie og Befordring bevise; hvilket jeg imod Enhver, efter Stand og Vilkaar, i
andre Tilfælder igien at erkiende mig erbyder.

Trondhiem den 31te December 1805.

[Sign.] Schmettow

[påskrevet på venstre side:] *Da [...] er han udsat af landværnsRullen den 1 Juni 1810*

[sign.] Schmettow

[sign.] Wibe

[Antagelig krigskommissær Ditlef Wibe (1751 - 1834)]

**Schmettow (Schmettau), Carl Jacob
Waldemar greve von.**

F. 26/12 i 1744 i Bayern, sønn av general
grev Herman Waldemar von Schmettow og
Georgienne Amalia f. Croy de Frechapelle.
Tysk riksgreve. Kom til Danmark da han var
2 år gammel. Deltok i 1763, 19 år gammel,
i 7-årskrigen på prøyssisk side. Pr.Int. ved
Livregt.et kyrasserer 1764. Kpt.Int. ved Gar-
den til fots 13/8 1765. Stod så i fransk tje-
neste. Gikk i 1769 i russisk tjeneste, hvor-
fra han i 1770 fikk avskjed som oberst.
Dansk oberst og chef for Sjællandske
inf.reg. 29/1 1774. Norsk oberst og chef
for 3. Trondhj. nasj. inf.reg. 16/10 1776.
Gen.maj. 2/11 1787. Deltok som chef for
2. feltbrigade i toget mot Sverige i 1788.
Ved den nye hærordn. fra 1/5 1789 blev
han chef for 2. Trondhj. nasj. inf.reg., utn.
til denne stilling 20/3 1789. Gen.Int. 15/1
1802 med 13 års tidligere anc. fra 23/10
1789. Kom. general N.fjelds og kom.dant i

Trondhjem 5/1 1814. Var frem-deles chef
for 2. Trondhj. inf.reg. General 22/5 1814
med anc. fra 30/6 1808. Deltok s. å. i kam-
pen mot Sverige. R. D. O. 12/6 1806. Fikk
senere Stk. D. O. - K. S. O. Avskjed uten år-
sak 12/1 1815. Død 21/4 1821 på sin
gård Rotvold ved Trondhjem. Gift 14/8
1778 med Stinken Anna Cathrine Møll-
mann, f. 14/8 1757 i Trondhjem, død
19/12 1826 (Bricka sier 1820) samme
sted, datter av stiftamtman Hans Ulrich
Møllmann og Gudlof Hveding. - 2 døtre. -

Merknad:

Fra gårdsarkivet til gnr. 223/bnr. 1, Nedre Mule
(Apoteket). Privatarkiv donert til Byarkivet av J.
O. Ristad i 2011. Disse papirene fra 1700- og
1800-tallet ble funnet ved en tilfeldighet under
opprydding og lå pent sammenrullet i en
(ubrukt) nattpotte. Se mere om Christopher
Tørrisen under Mule Apoteket på side 185 i By-
neset bygdebok nr. 1.

N° 16

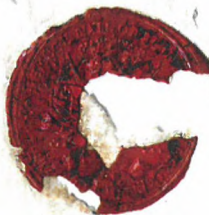

Hans Kongelige Majestæts til Danmark og Norge ic. ic.
bestaltet General-Lieutenant af Infanteriet, samt Oberste og Chef for det
2det Trondhiemske Infanterie-Regiment.

^{Jeg}
CARL JACOB WOLDEMAR GREVE AF SCHMETTOW,
Ridder af Dannebrog.

Gjør hermed vitterligt: at Nærværende, den mandhafte *Soldat Christopher Thorsen Minde* født udi Trondhiems Amt, nu 31. Aar gammel, ved den mig allernaadigst anfortroede Regiments-Kommando under *det Rudrigsne h^o Major von Raders* Kompagnie udi *Sie* Aar, som *national* Soldat haver tient, og udi saadan Tid, ved alle foresaldne Leiligheder, efter sin allerunderdanigste Pligt, forholdet sig ærlig og troe, som det en ærefier og tapper Soldat sommer og anstaaer; men *da jeg nu forundulst at have udtienet de befalede 10. Aar, og demitteret til Landværn.*
Saa meddeles ham herved hans velfortiente ærlige Afseged; og er dernæst til alle og enhver militaire og civile Betientere, min tjenst, og venlige Anmodning, at de ham ei allene overlæt til Lands og Bands fri og ubehindret ville lade passere, men endog, for hans gode Forholds Skyld, al god Billie og Befordring bevise; hvilket jeg imod Enhver, efter Stand og Vilkaar, i andre Tilfælde igien at erkiende mig erbyder.

Trondhiem den 31^e December 1803.

C. Schmettow

*Carl Jacob Wolde-
mar greve af Schmettow
den 17^e Decbr 1810
Schmettow*

HALMARBEIDER

AV SISSEL HAUGRØNNING

Halm vil for mange ses på som et restprodukt etter at kornåkeren er tresket. I dag blir halmen vanligvis finkuttet og pløyd ned. Uten oppkutting kan halmen presses og brukes til strø for dyr eller den kan amoniakkbehandles og gis som tilleggssor for til husdyr.

Det som mange ikke tenker over er at halm er et vakkert, slitesterkt og isolerende materiale med mange bruksområder. Halm har vært brukt til takteking, til å veve matter og hatter, til madrass i sengen, som såler i sko, til fletting av kurver for oppbevaring av mat og en rekke andre bruksting.

Halmsko til å ta utenpå de vanlige skoene

I dag ser vi at halm som materiale opplever en renessanse i alt fra ecohus til moderne design og kunstgjenstander.

Stråmaterialer av ulike gressarter og siv har vært brukt i mange kulturer siden tidenes

Eplekurv i halm

morgen. Etter hvert som menneskene begynte å dyrke korn ble halm foretrukket fordi den var lettere tilgjengelig i større mengder og hadde bedre bruksegenskaper.

I Norge finner vi kilder på at bruk av halm har tradisjoner tilbake til hedensk tid. Snorre skriver i Olav den helliges saga: *"Da hans mor Åsta hørte at han skulle komme ropte hun på både karer og kvinnfolk og sa de skulle stelle i stand alt på best mulig måte. Hun lot fire kvinner ta fram stuebunaden og skynde seg å kle med tepper og legge åklær på benkene, to karer bar halm på gulvet, to satte fram skjenkebordet og den store ølbollen"*

Til fest og høytid ble halm strødd på de kalde jordgulvene i stuene slik at de ble lunere og lysere og renere. Også dyrene fikk halm å ligge på. Men halmen hadde også en symbolsk betydning da mange trodde at den hadde en lykkebringende betydning på dyr, åker og mennesker. At det ble laget halmbukker kan ha sammenheng med at man i juleblotet slaktet og ofret en bukk for å bringe gode tider. Og fortsatt har vi

tradisjonen med at glade barn går julebukk i romjula. Slik har vi fortsatt spor av hedenske skikker.

Halmen er senere blitt et kristent symbol som fører tanken tilbake til Jesu fødsel med en seng av halm i krybben. Da man til den kristne gudstjenesten smykket kirken med kornnek ble de hedenske forestillinger som var knyttet til halmen forandret til et kristent

Julepynt i halm

symbol. Halmfigurer som henges på juletreet kan blant annet symbolisere halmen i krybben.

Ifølge vitnesbyrd fra hele Europa knyttet folk religiøse forestillinger til julehalmen og trodde at halm hadde en velsignende kraft.

Halmkrone

Folk skulle sove i den, især julenatten.

Under brødet som ble bakt la man halmstrå slik at de dannet vakre mønstre. Man la lag av halm i bunnen av bryggeketet for å sile ølet når det ble tappet. Kors av halm ble lagt under bordet for at maten på det skulle bli velsignet. Halmkronen ble hengt opp over bordet i lys hestetag slik at det skulle se ut som om den svevde fritt i lufta. Halmkronen ble også kalt uro (himmel) eller brudekrone ettersom den iblant ble hengt opp over brudens plass ved bryllupsbordet.

Flettede halmkors og uroer av halm ble hengt opp til vern mot onde makter. På døren ble det hengt kranser av halm.

Halmkranser, halmkrans og dørpynt i halm.

Halmkranser er også ofte utgangspunkt for dekorerte kranser av mange slag.

Bruk av halm til dekorative formål har lange tradisjoner da halm har vært et billig materiale og lett tilgjengelig for alle som hadde en kornåker i nærheten. I og med inntoget av plastens tidsalder ble halmen utkonkurert og kunnskap om bruk av halm og er ikke lenger like levende. Det finnes heller ikke mye informasjon om håndverket og tradisjonene på norske nettsider. I Norge er vel den mest vanlige anvendelsen av halm at vi lager kornnek til fuglene.

Likevel ser vi hver jul at det selges dekorasjonsgjenstander laget av halm, både juletrepynt og større pyntegjenstander som halmbukker og halmhester.

Dagens halmdekorasjonene kommer gjerne

Fra Julemarkedet i Trondheim.

Halmhest

fra Sverige og Øst-Europa. På julemarkeder i øst-europeiske land er det bestandig halmdekorasjoner å finne. Der dyrkes det mer rug som er den beste halmen til halmarbeider i tillegg til havrehalm.

Dyrking av halm til dekorasjonsformål har blitt spesialisert og det må ikke brukes kunstgjødsel og kjemiske midler som strå-

forkorting eller stråforsterkning. Stråene høstes mens de enda er grønne og ikke har satt frø siden stråene har bedre styrke da. Halmen må høstes med selvbinder eller skjæres for hånd. Deretter må halmen tørkes og renses. Før bruk bløtes halmen for å bli formbar. Halmstråene kan brukes hele (runde) eller de kan deles og presses flate og limes i vakre mønster til bilder eller på esker og andre gjenstander.

Nordens eneste halmsløyd-museum, **Halmens Hus**, ligger i Bengtsfors i Sverige. Her kan man hele året se en basisutstilling om hvordan halm har blitt brukt i ulike kulturer gjennom tidene og museet arbeider for å bevare kunnskapen og teknikken for å behandle halmen i tillegg til å finne nye og spennende anvendelser og måter å bruke materialet på.

Gjenstander av halm er skjøre og må behandles med forsiktighet. Det kan være grunnen til at det ikke er så mange gamle bruksting av halm å finne.

Hos Odd Brå i Brålia finnes det en vakker eske av halm som er laget etter siste verdenskrig av russiske fanger som kom fra en leir på Øysand. Disse var ute på arbeid

Halmstrå

og ute for å få mat, og denne esken ble gitt som takk for at de fikk både mat og halm.

Kilder:

Vera Molland, Landbruksforlaget: Halmarbeid til jul, påske og pinse

Wikipedia og google.no (bilder); søkeord halmarbeider, halmsløyd, halmdekorasjoner Store Norske Leksikon

Google.se (bilder); søkeord halmslöjd, halmarbete

*<http://seniorbloggen.blogg.se/2010/may/>
<http://www.halmenshus.com/>*

http://lyckans-smed.blogspot.no/2012_12_01_archive.html

Foto:

Julemarked i Trondheim: Bente Haarstad Photography Øvrige bilder er egne foto eller hentet fra åpne nettsider

PENGESKATTEN PÅ HAVETS BUNN

AV TORE STRØM

"Det e my som kjæm fram når snøen forsvinn" heter det i sangen til Paul Togle, eller man kan jo omskrive det til det e my som kjæm fra når man graver i jorda. Fra media kan man lese om gullfunn fra vikingtiden, mynter, klokker, sølvknapper og andre "skatter" som graves opp av jorda på Byneset. Det er bra at man leter, og finner, fordi det kan være dokumentasjon på vår tidligere historie, ja sågar endring på historien, men man skal være klar over at et det finnes lover og regler for "funn". Historien her handler ikke om Bynesets skatter men om skatten på havets bunn.

Krigen hadde herjet i Norge i snart 3 år. Tyskerne hadde erobret landet vårt på en brutal måte. I Finnmark hadde de fått et spesielt godt fotfeste for å kontrollere fienden fra øst.

Sent i februar dro hurtigruta fra Trondheim på sin ferd nordover til Finnmark. Dit skulle den ikke komme for den 27. februar 1943 grunnstøtte hurtigruteskipet D/S Bodø (D/S Erling Jarl) ved Bogskjæret nord for Brønnøysund. Skipet sank på dypt vann og ble liggende i havet helt fram til 1960. Da ble vraket hevet og gikk rett til skipshogging i Sandnessjøen, men hva inneholdt vraket? Og hvordan startet historien?

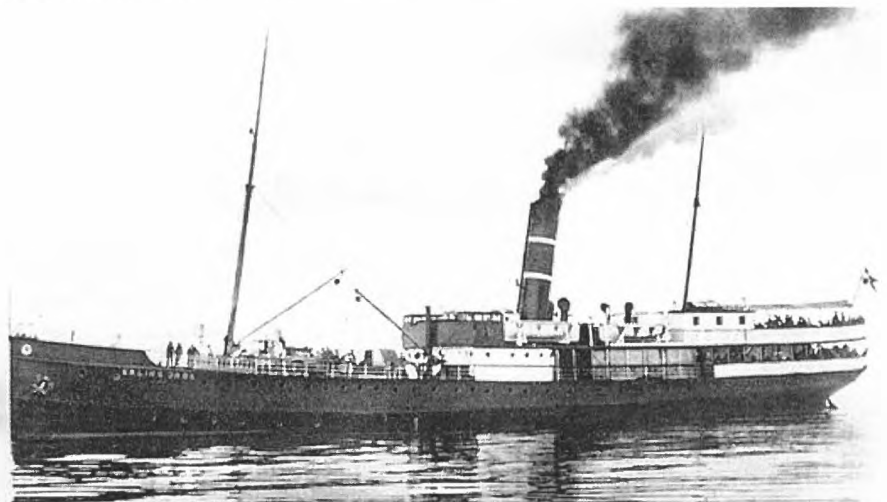
Jeg kom tilfeldig over denne historien og prøvde å finne ut mer omkring båten!

D/S BODØ FRA BYGGING TIL OPPHUGGING.

Jeg kom over historien i et hefte jeg leste og den gjorde meg nysgjerrig. Jeg hadde hørt og lest historier om skatter som befant seg i sunkne skip. Stadig vekk hører vi om funn av myntskatter, denne historien er spesiell da den ikke handler om mynter men om sedler, og det er i utgangspunktet en ganske unik begivenhet. Så la oss gå tilbake til starten av historien.

D/S Erling Jarl (det opprinnelige navnet) ble overlevert Det Nordefjelske Dampskips-selskap den 9. desember 1885 og erstattet rederiets eldre skip D/S "Olav

Kyrre". Den ble bygget ved Trondheims mekaniske verksted og var av stål. Fartøyet var 737 bruttotonn og den skulle gå som kystrute mellom Trondheim og Tromsø. Skipet var nok det vi i dag ville kalt et ulykkesskip, for allerede den 17. desember 1885 ble skipet levert tilbake til TMV for utbedringer og reparasjoner. Siden gikk det

slag i slag med uheldige omstendigheter.

7. januar 1886 grunnstøtte D/S Erling Jarl i Grøtsundet nord for Tromsø.

13. oktober 1886 grunnstøtte skipet ved Rolnæsholmen ved Harstad.

17. april 1887 gikk D/S Erling Jarl på et skjær ved Agdenesfjorden

Etter hvert skulle skipet figurere godt i Norsk Skipsarkivs ulykkesliste etter at det ble forlenget i 1909 og ble satt i hurtigrutefart mellom Bergen og Vadsø.

20. januar 1916 kolliderte skipet med D/S Jermanden ved Kristiansund.

20. februar 1919 grunnstøtte skipet ved Bogskjæret mellom Sandnessjøen og Brønnøysund. (1. gangs grunnstøting på dette sted).

8. september 1919 kolliderte skipet med D/S Argus i Bergen og skipet grunnstøtte.

16. juni 1923, grunnstøtte skipet ved Hindøysund.

27. februar 1924 kolliderte skipet med D/S Altan ved Vadsø.

15. mars 1924 kolliderte skipet igjen, denne gang med motorkutteren Syvsternen ved Vardø. To personer omkom i ulykken.

25. februar 1925 ble skipet pårent ved kai av en russisk tråler ved Honningsvåg.

25. mars 1925 grunnstøtte skipet i Steinsundet.

I 1937 ble Erling Jarl erstattet av D/S Prins Olav. Skipet lå i opplag i Trondheim men ble innimellom benyttet som avløerskip i hurtigruta.

28. januar 1941 grunnstøtte skipet igjen ved Bogskæret for andre gang. En person omkom av hjertesvikt etter å ha ligget i sjøen.

(Alle disse ulykkene skjedde mens skipets navn var D/S Erling Jarl.)

Skipet ble berget og ble satt i ny fart som D/S Bodø i april 1942.

27. februar 1943 grunnstøtte skipet ved Bogskjæret for tredje og siste gang og sank. Så man kan trygt si at skipet var ute for ulykker over gjennomsnittet mange ganger.

FORLISET I 1943

Skipet D/S Bodø var på vei nordover fra Trondheim da det grunnstøtte og begynte å synke. Forliset skjedde i tett snøvær og sørøstlig vind. Alle nordmenn ombord ble reddet men 6 tyske soldater omkom og ble funnet drivende i sjøen. Lasten lot seg ikke berge, og skipet sank etter kort tid og ble liggende på 30 meters dyp utenfor Kvitholman ved Rosøya. Skipet ble forsøkt berget i 1944 uten at det ga noe resultat.

Det ble mye snakk om hva som befant seg om bord i det sunkne skipet man snakket om brennevin, rasjoneringskort for 2 millioner kroner, skillemynt for kr. 30 000 og ikke minst om 2 millioner til lønninger til tyske soldater i nord.

EKSISTERTE PENGESÉKKEN?

Helt fra skipet gikk ned og i mange år var mange skråsikre på at det befant seg en pengesekk om bord. Ryktene sa at pengesekken fremdeles var om bord og at den tilhørte Postverket. Andre hevdet at at

pengesekken hadde drevet i land og var blitt funnet i fjæra, og havnet hos uvedkommende i virvaret som oppsto under redningsarbeidet.

I 1971 hevet Høvding Skipsopphugging vraket og startet opphuggingen. Dagbladet og lokalpressen skrev mye om saken i de dagene. Driftsbestyrer Hans Strømseng ga følgende kommentar til Dagbladet og lokalpressen på spørsmål om han var ute på skattejakt: "Selvsagt har jeg hørt om den savnede pengesekken, men det hele er bare folkesnakk. Hadde pengesekken vært om bord hadde Postverket hentet den for lengst. Og om den finnes i et eller annet skip ombord, så er papirpengene selvsagt oppløst etter 26 – 27 år i sjøen" sa han og tilføyde: "Etter hva jeg har hørt undersøkte Postverket båten grundig året etter at den hadde sunket, og dessuten var det jo folk fra Postverket med hurtigruta da den sank. Derfor kan jeg bestemt si at den nå meget omtalte pengesekk er havnet der den skulle."

Det var også andre oppfatninger om pengesekkmysteriet. En kar fra Tjøtta som kom til under redningsarbeidet utalte til Dagbladet at postsekken ble funnet i fjæra og overlevert Postverkets folk. At det var en lærer som hadde funnet den blant vrakrester av skipets last. Dessuten var Postverkets folk senere og tok resten av postlasten. Det samme var tilfelle med brennevinslasten. Journalist Arthur Arntzen i Dagbladet kommenterte det hele med at "Denne forsikring fra en som var med på redningsarbeidet vil neppe stanse all snakk om kring den "forsvunnede" pengesekken. Og etter hva vi forstår etter et besøk i Sandnessjødistriktet vil man ikke bli

forbauset om karene fra "Høvding" finner en sekk med 2 millioner kroner i." Det kan tilføyes at tross iherdig leting av dykkere, lyktes det ikke å finne skatten.

BEKREFTELSEN

I VG 2. februar 1971 kommenterte Einar Høvding ved Høvding Skips-opphugging hevingen av D/S Bodø i forbindelse med at vraket samme vår skulle sprenges og stålet skulle selges som skrapjern (tross lav skrapjernpris) til Jernverket i Mo i Rana. Videre ga han den noe tvedydige kommentar. "Jeg kan både bekrefte og avkrefte historien om pengesekken.

"Båten inneholdt de verdier som er nevnt, men vi vil like fullt sprengte vraket for så å heise opp delene, i passelige porsjoner.

Sedlene er nemlig for gamle til å veksles inn i tilfelle vi skulle finne dem, og er knapt verd papiret de består av. Nei, vi må basere oss på det vi kan få ut av båten i form av skrapjern, men jeg er redd heller ikke det vil utgjøre så overvettets mye."

Einar Høvding bekrefter funnet av lasten, men i avisartikkelen i VG uttalte han ifølge avisen også ordene "i tilfelle" vi skulle finne dem (pengesedlene). I samme artikkel bekreftet redaktør Bjørn Storberget i Postverket at pengesekken med sedler for 2 millioner kroner var funnet.

"Den ene delen inneholdt to millioner kroner i kontanter fra Norges Bank til en av avdelingene nordpå... Resten var rasjoneringskort som på den tid hadde en anslått verdi av ca to millioner"

På spørsmål fra VG om verdiposten kunne ha noen verdi i dag (1971), ble det svart at

rasjoneringskort fra krigens dager burde være verdiløse, og at pengesedlene ikke lengre kunne veksles inn.

OPPBEVARINGEN

Einar Høvding tok vare på de verdiløse pengesedlene som besto av sedler med valørene 10 og 1000 kroner alle produsert i 1942. Han hadde dem i en kasse hjemme hos seg. Datteren Marit Høvding uttaler:

"Min far prøvde å sortere ut de sedlene som var noenlunde intakte etter det lange oppholdet i sjøen, og hadde sedlene i en kasse hjemme. Far hadde moro av å gi bort en tusenlapp i ny og ne. Etter at han døde i 1977, ryddet vi opp, fant seddelkassen og solgte den til Oslo Mynthandel."

VERDISPØRSMÅLET

Noen av sedlene er verdifulle. Det er tale om ubrettede sedler. Fra tidligere var 1942 seddelen kjent i kun 30 eksemplarer. Opplaget er ukjent, men sedlene fra "Bodøvraket" har nå økt antallet kjente

eksemplarer med 297. Det betyr at det er 327 kjente eksemplarer av 1000 kroneseddelen, hvorav 297 er ubrettet. Det anslås at verdien av en ubrettet 1000 kroneseddel vil antakelig ligge mellom 2000 og 3000 kroner. 10 kroneseddelen er betydelig mindre verdt (1998). Dagens verdi er ukjent.

SEDLENE

10 kroner

Seddelen inngår i 2. utgaven av 10 kroner (1901 – 1944)

Advers: Portrett av stortingsrepresentant Wilhelm Frimann Koren Christie (1778 –

1849) til venstre og den norske sjøhelt, viseadmiral Peter Wessel "Tordenskiold" (1690 – 1720) til høyre.

Revers: Bilde av vikinghode til venstre og riksvåpenet til høyre. Rosett i midten. Ornamenterikken er i en nasjonalt preget jugendstil.

(Tordenskiold-portrettet er det samme som lenge er brukt på danske fyrstykkeskeetiketter. En annen kuriositet er at

vikinghodet kan gjenfinnes på en spansk 50 pesetas-seddel fra 1907).

1000 kroner

Seddelen inngår i 2.utgaven av 1000 kroner (1901 – 1943)

Advers: Det samme som på 10 kroner-seddelen.

Revers: Tredelt bakgrunn med brunt, fiolett og rødt felt. Bilde av vikinghode til venstre og riksvåpenet og 6 byvåpen til høyre. I midten et bilde av Nidarosdomen.

Litteratur:

Pengesedler på havets bunn. Nils Petter Thuesen. Norsk Numismatisk Forlag

Wikipedia. DS Erling Jarl 1895. Som har hentet sine opplysninger fra:

Dag Bakke jr. Hurtigruten sjøveien mot nord (2003)

Mike Bent. Coastal Express. (1987) Aarbog for Norges handelsmarine. Sjøfartskontoret, Kristiania (1908).

Historien er tidligere omtalt i Arbeidernes historielag i Trondheims årbok.

En stor takk til Irma Strøm for redaksjonell korrekturlesing.

HISTORISK VANDRING PÅ SPONGDAL OG BRÅ, SØNDAG 2.OKTOBER KL 13:00.

Det var oppmøte på parkeringsplassen ved Spongdal gamle skole. Vi gikk gamle og nye veier, informerte om gårder og plasser på Spongdal sentrum og nedover Brålia. Det ble informert om de mange ras som har gått

i området, om veier og husmannsplasser som forsvant, og om "nyveien" opp Brålia. Det ble gitt informasjon om ca 60-65 plasser og gårdsbruk i området.

23 personer var med på turen. Det var ei kraftig regnskur like før vi starta, men været bedret seg utover dagen og vi hadde en god del sol. Turen ble avslutta ved Bydelskafeen på Spongdal, og mange benytta seg av tilbudet om å kjøpe seg middagsbuffè der.

Guide var Knut Olav Aasegg.

Lydhør forsamling ved Spongdal skole.

Foto: Karin Marit Brun

BESØK FRA AMERIKA 2016

AV ARNE HÅBJØRG, OLA RØSTUM OG KNUT OLAV AASEGG

Til USA emigrerte det ca. 1450 personer fra Byneset i perioden 1865 – 1958. Noen få som emigrerte før 1865 er ikke med i dette tallet.

De som reiste hadde en stor trang til å komme heim til Norge igjen for å besøke familien de reiste fra, men mulighetene var ikke mange. De kom seg ikke til Norge spesielt av økonomiske grunner. I dag ser vi at kontakten og ønske om å finne hvor forfedre levde så absolutt er til stede.

Etter at Byneset Historielag nå har gjennomført 3 turer til Amerika, hvor en av hensiktene var å besøke områder hvor folk fra Byneset slo seg ned, har interessen økt både her heime og over i USA om å finne og besøke sletninger. I flere år har det vært besøk på Byneset av slekt som utvandra.

Vi har forsøkt å fange opp alle visitter fra Norsk-Amerikanere som har besøkt Byneset i året 2016. Kanskje er det noen som ikke er nevnt, i tilfelle så beklager vi det.

10. april kom **Kareen King** og datteren **Joanna** på et dagsbesøk. Karen King's tippoldeforeldre var Anders Brendsel og kona Berta Larson Mule. Karen er bosatt i Kansas og datteren bor nå i München i Tyskland hvor hun har arbeid som flyvertinne for LuftHansa. I fritiden studerer hun musikk.

Målfrid Lundhaug Aalberg og Arne Håbjørg var deres guider og viste dem rundt på bygda. De besøkte familien Vikan på

Brendsel farm hvor Anders Brendsel vokste opp. Der ble de servert middag. Videre gikk turen til Mule Jensgarden hvor Berta Larson Mules far var født. Byneskirka var interessant for dem, en kirke som er vigslet i året 1178 er ikke normalt i den Amerikanske kirke. I tillegg til det innvendige i kirken var også kirkegården av stor interesse.

21 – 23. juni kom det besøk til Brågjerdet. **Craig og Paul Dybedal** kom og Lars og Erna Braa var deres vertskap. De kom fra Baltic i Syd-Dakota. Craig's tipp-oldemor var Karen Andersdatter Braa på Brågjerdet. Karens datter Elen giftet seg med Tor Dybedal, en immigrant fra Numedal. Deres sønn Alfred giftet seg med Clara Berg, en datter av Ingebrigt Berg født på Skomakerplassen under Mortenstu.

Alfred Dybedal snakket godt norsk språk. Hans mor Elen Opland var datter av Martin Kristiansen Opland fra Vollahaugen. Alfred besøkte Vollahaugen på sine Norgesbesøk. Alfred og Clara er besteforeldrene til Craig Dybedal.

Craig tok utdanning, men overtok farmen på 1980 tallet. En liten farm som det ble tungt å få nok inntekt av. Derfor begynte han som selger av husdyrmedisin i den sørlige del av Syd-Dakota. Senere ble han områdesjef for denne bedriften.

Da Byneset Historielag besøkte Syd-Dakota i 2011 ordnet Craig det slik at vi kunne besøke en stor melkeprodusent i Baltic-området. Farmen hadde 1500 melkekyr og

produserte ca. 55 000 liter melk daglig. Farmen hadde ikke automatisk melkeutstyr, men det var 10 personer fra Mexico som vasket jur og satte på spenekopper.

Da Craig besøkte Byneset var det av stor interesse å se hvordan norske bønder dreiv. Han var nok meget imponert over driftsmåtene her i Norge.

De fikk også se seg omkring på Byneset og også besøke slekt på Opland og i Klæbu.

Randall Questad med kone og en søster var med i denne gruppen på 17 personer som besøkte Norge hvor de besøkte områder hvor deres forfedre kom fra.

Randall stilte sitt store kornlager til disposisjon da Byneset Historielag besøkte Syd-Dakota i 2011. Dit ble Bynesingene invitert til kveldsmat. Konene i grenda kom med mat og vi hadde en meget hyggelig kveld sammen med bygdefolk fra Baltic og Colton området.

Craig spurte om vi kunne hjelpe han å finne hvor hans slekt kom fra i Norge. Vi fant at han kom fra Sørfjorden i Hardanger, dessuten fant vi slekt som han kunne kontakte. Dette var nok den direkte årsak i at familien kom til Norge i sommer. De ville gjerne se Byneset og Arne Håbjørg kjørte de rundt og fortalte om gårder der kjente kom fra.

15. juli kom **Susan og Steve Skree** og Steve's søskenbarn **David og kona Cindy Sather** (Sæther) på besøk. Susan var en av de som organiserte Byneset Historielag's besøk i Ruchford høsten 2015. Susan og

Steve hadde vært farmere i Fillmore County. David Sather kom fra Oklahoma og han hadde arbeidet som tannlege. Blant annet var han i 3 år tannlege for de Amerikanske styrkene i Tyskland.

De var på gjennomreise i Norge og hadde en dag ledig i Trondheim. Denne dagen var således planlagt med et besøk til venner på Byneset.

Vi kjørte dem rundt Byneset, viste fram kirkegården, men kom ikke inn i kirka på grunn av musikkopptak der. Videre gikk turen til Onsøyhagen plass. Før transport til Trondheim var det besøk hos Torger og Kari der vi fikk kaffe.

Vertskap for Historielaget var Torger Onsøyen og Arne Håbjørg.

21. juli var det et dagsbesøk av **Beverly og Arthur Hefte** fra Minneapolis. De var på rundtur med hurtigrute og stoppet en ekstra dag i Trondheim. Anders Brendsel var Beverly's bestefar

Både Beverly og Arthur hadde vært lærere og nå i pensjonisttilværelsen ville de se hvor forfedrene hadde vokst opp.

Målfrid Lundhaug og Arne Håbjørg var deres guider og vertskap denne dagen. Vi besøkte Arnt Frøseth på Frøseth gård hvor Arnt fortalte om gården og om slekta. Arnt er vel den nærmeste slektningen de har her på bygda. Etter koselig opphold der kjørte vi videre til Byneset kirke. Etter en god lunch på bydelskafeen kjørte vi til Brendsel farm og besøkte Rune, Vigdis og Eva Vikan. Familien er meget interessert i folk som har utvandra fra gården.

13 – 26 august hadde Byneset besøk av Lori Peterson og Karen Benson fra Ruchford, Minnesota. I 2015 hadde Byneset Historielag tur bl.a. til områdene i Fillmore og Houston Conty i Minnesota. Vi fikk en strålende mottagelse og uforglemmelige dager der. Mange personer fra Byneset hadde bosatt seg i disse områdene, vi fant navn som Bodsberg, Rye, Gaustad, Håbjørg, Langørgen, Braa, Overby, Frøseth og Høyem i dette området.

Lori og Karen kom og ble innkvartert på Bakeriet Hotell i Brattørgata. Lori Peterson hadde slekt i Ryestrøa og begge damene hadde slekt i Leksvik.

De fikk besøke Leksvik kirke og møtte slekt på plassen Myrenget hvor Karen's bestefar og Lori's oldemor kom fra. Plassen var bosatt av slektninger og det ble en fulltreffert av en dag for dem. Slekta Sand og ikke minst vår guide der, Villy Haugen hadde lagt alt til rette for de besøkende.

Senere var de på tur til Geiranger, videre med hurtigruta til Bergen. Så med fly til Trondheim igjen. De besøkte plassen Ryestrøa og fant kjellerhullet der stua

hadde stått. Videre var de innom trønderlåna til Kai og Lene og så hvordan folk fra Byneset levde i dag. De var ikke vant med at beboelseshusa var så store som det en trønderlån er.

Dessuten var det omvisning både i Trondheim og på Byneset.

En biltur til Røros var også med i det programmet som var opplagt til dem.

Både Lori og Karen var bondekoner i Ruchford området.

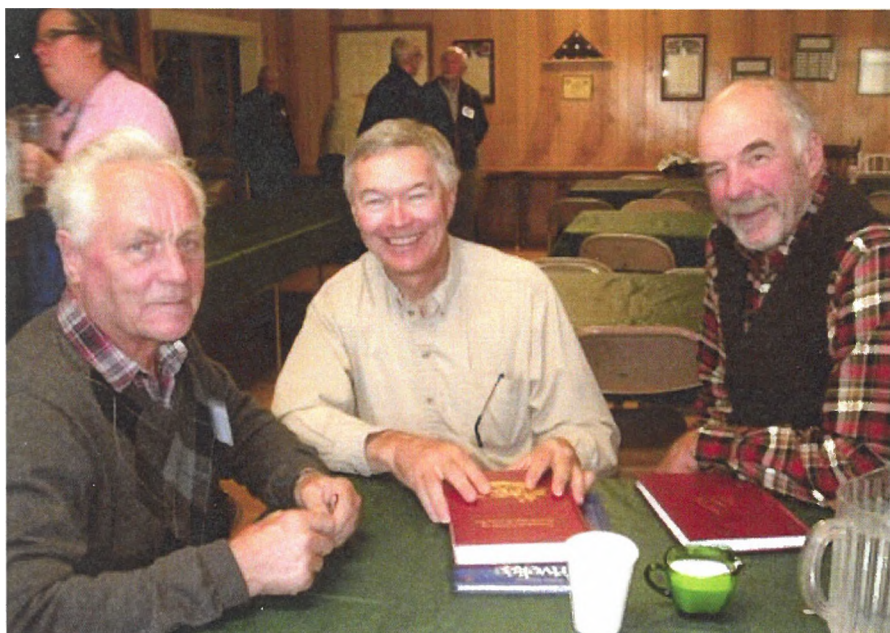
En kveld i Rye Samfunnshus møttes de tilreisende sammen med deltagere fra Historielagets reise til Amerika hvor bl.a. film fra den reisa ble vist.

Vertskap var Byneset Historielag med mange hjelpere som var med på 2015-turen. En spesiell takk til Helen og Joar, Valborg, Per, Atle, Frode, Torger og Arne for arbeid som vertskap.

2. september. Phil Rostad, forhenværende rancher i Martinsdale, Montana og hans kone hadde tatt turen til Norge hvor også

han ønsket å besøke sine oldeforeldres bosted.

Phil's oldefar var Olaf Rostad. Olaf var født på

Bilde tatt ved Byneset Historielags besøk i Martinsdale Montana høsten 2013.

Fra venstre Arne Håbjørg, Phil Rostad og Richard Berg. Richard besøkte Byneset i 2015.

Lundhaugen, en husmannsplass under gården Høyem Prestgarden. Plassen lå på haugen opp for Høyems-haugen.

Ole Jørgensen Rostad født 1817 i Vågå, giftet seg med Ingeborg Isakdatter Høyem født 1830.

De fikk 9 barn hvor 6 av dem emigrerte til USA, 2 døde i ung alder og en ble gift på Byneset.

Olaf var den yngste av barna og han emigrerte til Montana i 1893. Broren Jørgen sendte penger til han så han kunne reise.

Phil ønsket å se hvor barndomshjemmet til Olaf lå. Plassen lå under Prestgarden på Høyemshaugen men ingen kunne påvise eksakt hvor plassen lå. Han fikk se Byneset kirke og kirkegården. Vi kjørte en tur rundt bygda så han kunne se gårder hvor folk fra Byneset hadde reist i fra og kommet til Montana. Vi kjørte innom Berg Torgerstu hvor Phil's nabo i Martinsdale, Richard Berg kom fra.

Richard og hans kone Gayle besøkte Norge sommeren 2015.

Både Richard og Phil hadde rancher som var naboer til den svære MT Grande ranch lå.

Ellers stoppet vi oppe i Skjefstadbakkene for vise utsyn over store landbruksområder. Skihopping i Granåsen var populært, de hadde aldri sett slikt før.

Phil's kone var også med på turen. Hun hadde sine forfedre på Færøyene, så hun mente hun var en ekte etterkommer etter norske vikinger. Hun var meget historisk interessert.

Guide og sjåfør var Arne Håbjørg.

15. juli kom **Dennis Opland** med kone og et barnebarn på besøk til Egil og Synnøve Opland på Vollahaugen. En datter av Dennis, Karen hadde besøkt Norge to ganger tidligere.

Dennis er etterkommer etter Anders Opland født 1872. Han emigrerte i 1893 til Baltic Syd-Dakota. Han flyttet snart til Nord-Dakota like utenfor byen Minot der han etablerte en farm. Jorda var ikke så god og dessuten tente Indianerne på gresset slik at både avling og hus brente opp. Anders etablerte en ny farm ved Des Likes i Nord-Dakota litt sør-vest for byen Minot. Anders var gift og fikk 8 barn, han døde 7. august 1949.

Dennis hadde arbeid som konstruktør av svømmebasseng som han solgte til private anlegg.

Hans familie er i dag bosatt i Minneapolis, Minnesota.

Roland Opland en bror av Dennis, hadde et barnebarn Smelsy Allis Opland som også var med på turen. Hun var 22 år gammel og skulle overta den store farmen som familien eide.

Farmen var på i alt 6000 acres dvs. 24000 dekar. Det er et areal som omfatter en tredjedel av Byneset. Roland har 3 store 30 fot skurtreskere som de høster avlingen med. De tar på seg ekstra tresking på andre farmer. Det starter i Syd Dakota hvor hveten blir moden tidligere og flytter nordover slik at de kommer heim til farmen til riktig høstetid.

Besøk 23. sept. 2016. David Opland, barnebarn etter Anders Opland, samt hans sønn

og datter og deres partnere kom på besøk. Datteren og hennes samboer var utdannet i forsvaret og ansatt i de Amerikanske styrkene.

David var utdannet lærer og praktiserte yrket i byen Bottineau i Nord Dakota, like sør for den Canadiske grense og staten Saskatchewan. Etter at han var pensjonert flyttet familien til Florida, der klimaet fristet mere enn klimaet i Nord Dakota.

Hans Norske røtter hadde pirret ham i mange år. Når han nå var blitt pensjonist ønsket han å besøke store deler av Norge og ikke minst heimstedet til sin bestefar. Ved besøka både til Dennis og David Opland med familier var Synnøve og Egil Opland og familie vertskap.

I juni 2016 hadde Vaughn Baker og Jane Baker Koons (oldebarn av Martin Røstum og Olava Stene) sammen med Douglas Koons et trivelig gjensyn med sine firmeninger Ola, Knut, Inge, Kari og Olve Røstum med familier, samt tremenninger av moren Lorraine, Jarle Stene, Jon Stene og Jarles søster Ellen Bodsberg. De var etterkommere etter Martin Røstum født 1858 på Raustan og hustru Olava Stene født 1866 på Stene Sjurstu øvre. Martin reiste i 1879 til Wisconsin, etter ei tid kom han heim, men reiste igjen i 1886. Sammen med Martin reiste også Olava Stene og de giftet seg i Big Timber, Montana. Olava tok navnet Laura etter at de kom til Big Timber. Martin arbeidet på jernbanen hele sitt liv.

For noen år siden hadde Jane og Douglas muligheten til å besøke Byneset sammen med Janes mor, Lorraine Baker, som var barnebarn av Martin Røstum og Olava Stene. Lorraine Baker døde i 2014, 91 år gammel. Besøket i 2016 er første gang Vaughn Baker møtte norsk slekt i Norge. Siden Jane og Vaughn har lite nær familie i USA, opple-

Fem brødre fra Vollaheugen.

Foran fra venstre:

*Martin Opland, f. 1865 og
Edvard Opland, f. 1866.*

Bakerste rekke fra venstre:

*Anders Opland, f. 1872,
Kristian Opland, f. 1875
Peder Opland, f. 1874.*

Den siste broren, Ole Opland, f. 1880, mangler på bildet.

ves slekta i Norge svært viktig for dem. Mora, Lorraine Baker, ville ha sagt: "Vi er så heldige å ha fantastiske norske slektninger." Besøket i St. Mikael's kirke ble spesielt verdsatt.

Vaughn og Jane vokste opp i Montana, dit Martin og Olava dro når de emigrerte til USA i 1886.

Vaughn Baker ble født 4. september 1953. Han har hatt flere lederstillinger i USA National Park System. Før han pensjonerte seg, var Vaughn leder (superintendent) av Rocky Mountain National Park i Colorado i 13 år.

Jane ble født 20. april 1949. Hun var tidligere direktør for internasjonale kontraktsalg og markedsføring for en bedrift plassert i Minnesota.

Douglas ble født 19. november 1948. Han var opprinnelig utdannet prest, men eide et

Vaughn Baker, Jane Baker Koons og Douglas Koons på besøk i kirka på Byneset.

kunstgalleri i Minneapolis og så på salg av kunst som sitt kall.

I 2007 ble Jane og Douglas engasjert som medarbeidere i Arcot Ltherske Kirke (ALC) i Sør-India med dens 95 skoler og 20.000 studenter. I 2012 startet Douglas en ny NGO LutheranArts.org som støtter og oppmuntrer lutheranere innenfor kunst. Jane sam-arbeider fortsatt med ALC skoler og tilbringer syv måneder hvert år i India.

Supplerende opplysninger v/Ola Røstum:

Jane Baker Koons og Douglas Koons fikk i 2016 den såkalte « Alumni Award, The outstanding Service Award» fra St.Olavs College i Minnesota for sitt arbeid blant elever/studenter i India. Nærmere opplysninger om denne prisen finnes på heimesidene til St. Olavs College under tittelen «Alumni Award».

Fra Bråplass "Torestu".

(side 132 i Byneset bygdebok nr. 1)

Tørres Steffensen Braa ble født på plassen "Torestu" på Byneset den 3. august 1860. Han emigrerte til Ispeming i Michigan 24. mars i 1881, 20 år gammel. Året etterpå, kom han til Minnehaha County. Han bodde først i Sverdrup, men i 1894 kjøpte han SW "kvarting" av Seksjon 7 i Highland Township. Han var den andre av Braa-familien fra Torestu som emigrerte til U.S.A. Hans bror, Anders, forlot Norge 14. april 1880, 31 år gammel.

Tørres giftet seg med **Ingeborg Nilsdatter Hovind** i Minnehaha, Highland i Sør-Dakota den 17. september 1882. Hun ble født 28. juli 1854 i Horg.

Disse to fikk 5 barn sammen: Sivert Gilbert, Nils Rudolf, John Henry, Ida Therese og Carl.

Sivert Gilbert giftet seg med Dagmar Brovold, som emigrerte fra Norge i 1908, 17 år gammel. Hun er født 26. juli 1891 i Vallersund i Bjugn. Sivert Gilbert og Dagmar ble gift i Highland Lutherske kirke 8. august 1909.

De hadde 8 barn: Thorvald, Ingvald Conrad, Dagny Gena, Robert Oscar, Theresa Henriette, Jerome Bernard, Rosie Margarete og Freidun Borghild. Ingvald Conrad, Jerome Bernard, Theresa Henriette og Theresas datter, Patricia, besøkte Byneset i 1972, -

74, -75 og -78.

Ingvald Conrad ble gift i Sioux Falls i Sør-Dakota med Florence Beatrice Jones den 23. juli i 1950. De har en datter, **Marlene**, født. 11. desember 1952. Hun ble gift med David Bannwarth i Minnehaha, Highland i Sør-Dakota den 1. juni 1973.

De har 5 barn: Angela f. 1975, Timothy f. 1977, Alexis f. 1983, Emily f. 1986 og Mary f. 1991.

Det var denne familien på 7 som besøkte Byneset den 29. juli i år. Vi besøkte kirka, der Tore Eid fortalte historikken om kirka, og Torill Aasegg holdt en minikonsert. Etterpå besøkte vi plassen der Torestu hadde stått. Etterpå var alle til kaffe hos vertskapet som var Knut Olav og Elly Marri Aasegg.

Emily, Timothy, Marlene, Alexis, Mary og Angela Bannwarth utenfor huset til Elly Marri og Knut Olav Aasegg.

Anders Steffensen Braa ble født på plassen "Torestu" på Byneset den 23. februar 1849.

Anders giftet seg i Byneset kirke med **Siri Larsdatter Braa** (Braa Larsstu) den 8. januar 1874. Hun ble født 31. mars 1843 i Braa Larsstu. De fikk 3 barn: Sivert, Lars Lewis og Anne Marie. Anders emigrerte til Highland i Sør-Dakota den 14. april i 1880. Siri og de 3 barna fulgte etter den 16. august i 1882. Fra 1874 til han reiste til USA var han bruker på plassen "Brålykken". (Side 94 i Byneset bygdebok nr. 1) Hans bror Tørres forlot Norge den 24. mars i 1881.

Et hjem ble etablert på en kvart seksjon land, som lå 7 miles vest for Jasper i Minnesota og 10 miles øst og litt nord for Dell Rapids, ved Moody County-linja.

Sivert giftet seg den 30. desember i 1892 med Lena (Oline) Olsdatter Bratsberg, f. 30. desember 1876 i Logan Township, Minnehaha, Sør-Dakota. Hun er kjent som den første jenta som ble født i Logan Township.

Sivert og Lena fikk 7 barn: Anton Oscar,

Gerhard Severin, Hildor Luther, Theodore John, Selma, Hannah og Arnold Julius.

Hildor Luther giftet seg den 9. juli 1941 med Viola Edwardsdatter Kringler, f. 29. august 1909. Hildor har skrevet utførlig historikk om sin familie etter at de kom til Amerika.

Hildor og Lena fikk 3 barn: Rhodlee, Marvin og Sylvan.

Hildor besøkte Byneset siste gang i 1976.

Det var 2 av deres barn, **Marvin og Sylvan Braa** med koner som besøkte Byneset den 11. august i år. Vi besøkte kirka, der Tore Eid fortalte historikken om kirka, og Torill Aasegg holdt en minikonsert. Etterpå besøkte vi plassen der Torestu hadde stått. Etterpå var alle til kaffe i Larsstu hos vertskapet som var Lars Olav Braa og Knut Olav Aasegg.

TUNTREET PÅ ENGEN

AV LARS ENGEN

Hestekastanjen vart planta ca 1980 på tomte til det gamle fjøset som ble revet. Det vokser veldig, så det er rimelig å anta at rotsystemet har nådd fraukjelleren som

fortsatt inneholdt en del frau. Arten ble valgt fordi min far Ole var veldig hesteinteressert, å at det er et staselig tre og dermed passer bra som tuntre.

JULEGAVETIPS!

Kalender for 2017

Historielagets tradisjonelle kalender med historiske bilder fra Byneset.

1 stk. kr. 100,- 5 stk. for kr. 400,-

Byneset bygdebok 1-3

Gårds- og slektshistorie med rettelser Samlet 3 bind for kr. 1000,-.

Byneset bygdebok 4-8

bind 4, "Fra Odin og Tor til St. Michaelskirken på Stein" kr. 250,-

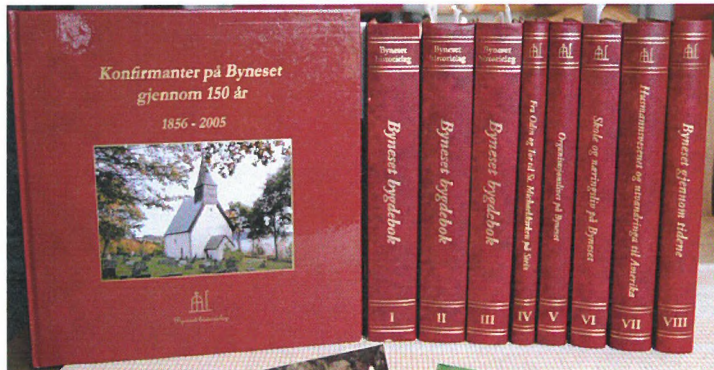
bind 5, "Organisasjonslivet på Byneset" kr. 250,-

bind 6, "Skole og næringsliv på Byneset" kr. 250,-

bind 7, "Husmannsvesenet og utvandringer til Amerika" kr. 250,-

bind 8, "Byneset gjennom tidene" kr. 350,-

"Konfirmanter på Byneset gjennom 150 år. 1856-2005." Kr. 250

Videoer:

"Gamle arbeidsformer i landbruket"

kr. 150,-

viser Korndrift, Slåttonn, Torvtaking og Kilnotfiske.

"Julegrisen" viser slakting og tilberedningsmetoder. kr. 150,-

Historielagets Årshefte

kr. 70,-

Salgssteder:

Alle artiklene er å få kjøpt ved COOP RYE eller ved henvendelse til Historielaget (styremedlemmene).

Har du en historie fra Byneset, eller noe lignende - lang eller kort,
som du mener kan være av interesse for neste Årshefte,
så er det bare å ta kontakt med Historielaget.
<http://www.bynesethistorielag.no/kontakt/>

Byneset historielag
Ønsker alle en riktig
God jul
og et godt nyttår

SVAR PÅ JULEQUIZ 2015

	SPØRSMÅL - MANGE TEMAER I ALLE RIKER	SVAR
1	Hva heter Danmarks fornemste orden?	ELEFANTORDENEN
2	Hva heter Norges likestillingsminister (oktober) 2015?	SOLVEIG HORNE
3	Kransekake lages av melis, eggehvite og.....?	MANDLER
4	Hva slags pattedyr i Norge tilhører glattnefefamilien?	(SMÅ) FLAGGERMUS
5	I hvilket lan ble melkekartongen Tetra Pak oppfunnet?	SVERIGE
6	Hvor ligger byen Port of Spain?	PÅ TRINIDAD
7	Fra hvilken dato og år ble Byneset en del av Trondheim kommune?	1. JANUAR 1964
8	Hvor kommer avisa Møre ut?	ØRSTA
9	Hvor mange primtall er partall?	ETT (2)
10	Hvor kommer tidligere skiløper Harald Grønningen fra?	LENSVIK
11	Hvilket metall har høyest renhetsgrad målt i prosent?	GERMANIUM (99,999%)
12	Hva er det kjemiske tegnet for jern?	Fe
13	Hva slags sprit er er norsk akevitt laget av?	POTETSPRIT
14	Hos hvilket hjortedyr har både hanndyret og hunndyret gevir?	REINSDYRET
15	I hvilken by har Radio Norge sitt hovedkontor?	FREDRIKSTAD
16	Hvilken bynesing skrev bergensernes "nasjonalsang"?	JOHAN NORDAHL BRUN
17	Hva heter Norges største veps?	GEITHAMS
18	Hvilken av planetene ligger nærmest sola?	MERKUR
19	Hvilket år ble Robert Kennedy myrdet?	1968
20	Er Portugal et monarki?	NEI
21	Hva er en kjerub?	ENGEL
22	Fra 1920 til 1980 var fire av Norges statsministere trøndere. Kan du	IVAR LYKKE
	navnene på alle?	JOHAN NYGAARDSVOLD
		JOHN LYNNG
		PER BORTEN
23	Hva slags dyr er en trebukk?	BILLE
24	Hvilket land i verden har de største vogntogene som kan veie inntil 200T med last.	AUSTRALIA
25	Hvilke tre land er medeiere i luftfartsselskapet SAS?	DANMARK
		NORGE
		SVERIGE

3 bokpremier er trukket blant de med flest riktige besvarelser.

OG VINNERNE BLE:

HELGE MELIEN

BJØRG OPLAND

ELIN THEODORSEN

GRATULERER!

JULEQUIZ 2016

God fornøyelse og tidtrøyte, og ikke minst; GOD JUL OG GODT NYTTÅR .

	SPØRSMÅL - MANGE TEMAER I ALLE RIKER	SVAR
1	Hvilket dyr er Ursus maritimus?	
2	Hvem er så langt tidenes yngste norske olympiske mester?	
3	Hva slags bil er Pelle Politibil?	
4	Hva er en geithams?	
5	Hva heter bokstaven Y i det greske alfabetet?	
6	Hva var navnet på raketten som landet på månen 16. juli 1969?	
7	Hvor mange tær har en hakkespett på hver fot?	
8	Hvilken farge er det på babord lanterne?	
9	Byen ligger ved elven Istar og huser Allianz Arena.	
10	Hva heter gårdsgutten til bestemor Duck?	
11	I hvilket land bor maoriene?	
12	Ordtak: Se og dø. Hvilken by?	
13	Hva kalles stjernen i det Israelske flagget?	
14	Hva heter den eneste kommunen i Aust-Agder på bokstaven Å	
15	Hva heter den dyreste gaten i det danske Monopolspillet?	
16	Hva slags statsoverhode har Øst-Timor?	
17	Hva er kubikkroten av 27?	
18	Hvor mange kaffebønnefrø ligger inne i hver frukt på kaffebusken?	
19	Hvem var helseminister i Norge i 1996?	
20	I hvilket år fikk Moder Teresa Nobels fredspris?	
21	Ordtak: To carry coal to Hvilken by?	
22	Hva kalles den greske og den romerske oldtiden?	
23	Hva gjør en somnambulist?	
24	Finnes det pingviner på Nordpolen?	
25	Hvor mange landegrenser må du krysse hvis du kjører bil fra Norge til Portugal?	
26	Hvilken tegneseriiefigur holder til i Hodeskallegrøtten?	
27	Hvor mange vinger har en loppe?	
28	Hva heter Europas høyeste, aktive vulkan?	
29	Hvor i Norge finnes ifølge sangen "verdens herligste kvin's"?	
30	Hva er navnet på brua du må kjøre/gå for å komme videre sørover?	

LØST AV:.....

.....

Svar på JULEQUIZ 2016 må være levert/sendt senest TIRSDAG 31. JANUAR 2017.
POST: Ole Arnfinn By, Martin Haugens v 23, 7070 Bosberg.
E-post: arn-b@online.no TELEFON/SMS: 91519281

3 bokpremier trekkes blant de med alle/flest riktige besvarelser.

RUTEBILSTASJONEN I TRONDHEIM, LEÜTENHAVEN, JUNI 1958.

I bakgrunnen sees tårnet på Nidaros Domkirke og Kristiansten festning. Den nærmeste bussen ("snutebussen") med bakenden mot bygningen, tilhørte Bynesruten. Merke International, årsmodell 1946. Den nærmeste bussen er en Volvo 1946 fra Hemne og Vinje Billag, deretter kommer 3 fra Bynesruten inkludert snutebussen. Opp langs vegen i bakgrunnen står i hvert fall 4 busser til fra Hemne og Vinje Billag, bakerst en Volvo fra 1954 bygget som 1 1/2 etasjer av Bjarne Berg på Byneset. Denne bussen var legendarisk i sin tid, ulik alle andre busser i Trøndelag og var inspirert av de amerikanske "Greyhound" bussene.